نازناوی ناشایستە لەسەر خێزان و کاریگەرییە کۆمەڵایەتییەکانی

لەکۆمەڵگەی کوردی و کۆمەڵگەکانی ڕۆژهەڵاتدا زۆرجار ناووناوبانگ و نازناو(لەقەب) بەتایبەتیش ئەگەر ناقوڵا و ناشایستە و ناخۆش بوو، دەبێتە مایەی بریندابوونی هەستی مرۆڤەکان، خستنە پاڵی ئەو نازناوانە کە ڕەنگە هیچ پێوەندییەکی بەکەسێتی ئەو تاکەوەش هەر نەبێت، بەڵکو وەك نازناوێك لەخێزان و بنەماڵەوە بۆی مابێتەوە، ئەم نازناوانە مەرج نییە بەهۆی کاری باشەوە بن، بەڵکو هەندێکیان دەرەنجامی کار و ڕووداو و بەسەرهاتی خراپەوە بن کە بەڕاستی دەبنە ڕێگر لەبەردەم ژیانی کۆمەڵایەتی و زۆرجاریش پێکهێنانی خێزان بەتایبەتیش بۆ کچان. لەم ڕاپۆرتە لایەنە کۆمەڵایەتییە خراپەکانی نازناو و ناولێنانی ناشایستە دەخەینەڕوو، هاوکات بێ تاوانی کچ لەم مەسەلەیەدا ڕوون دەکەینەوە:

(ئاورینگ حەمەفەرەج)ی فەرمانبەر بۆچوونی وایە، تاکی کوردی قوربانیدەری ئەو نازناوە هەڵانەن کە هیچ پێوەندییەکی بەکەسێتی ئەو کەسەوە نییە بەتایبەت کچ، زۆرجار پرۆسەی هاوسەرگیری کچ لەسەر ئەو مەسەلەیە هەڵوەشاوەتەوە، لەخێزانێکدا ئەگەر باوك یان دایك یان هەر ئەندامێکی ئەو خێزانە کارێکی خراپ ئەنجام بدات، دەبێتە نازناوێکی خراپ، کە هیچ گوناهێکیشی نییە بۆچی دەبێت ببێتە ڕێگر بۆ کچ یان هەر ئەندامێکی ئەو خێزانە.

(ژیوار جەزا)ی قوتابی زانکۆی سلێمانی، کۆلێژی ئەندازیاری دەڵێت: ئێمە وا دەڕوانین کە ئەگەر کەسێك کارێکی نالەباری کرد، ئیدی ئەمە پەروەردەی خێزانەکەی بەرەو ئەو ئاقارەی بردووە، بەڵام بیرلەوە ناکرێتەوە کە تاك کاتێك لەخێزان دەردەچێت ڕووبەڕووی شتە جیاوازەکانی دەوروبەر دەبێتەوە و لەژێر کۆنترۆڵی خێزاندا نامێنێت، بۆیە دەکرێت لەژیانی ڕۆژانەیدا تووشی کارێکی هەڵە و خراپ بێتەوە، ئەمە چ پێوەندییەکی بە خوشك یان برا یان دایك و باوکەوە هەیە، لەکاتێکدا خێزانەکەیان دڵخۆش نین بەو کارە، بۆچی دەبێت ئەوان باجەکەی بدەن.

(ئارام جەمال) وەک ڕووناکبیر و نووسەر، باس لەبیر تەسکی تاکی کورد دەکات، کە ئەنجامدانی کار دەرهاویشتەی بیرکردنەوە و تێڕوانینی ئەو کەسەیە بۆ کارەکە، نەك پەروەردەو پێگەی خێزانی، لەوکاتەی مرۆڤ کارێك دەکات بیر لە دەرەنجامەکانی ناکاتەوە، لەکاتێکدا خوشکەکەی لەکاتێکی هەستیاردا تووشی ئەو حاڵەتە دەبێتەوە کە بۆچی براکەی ئەو کارە نالەبارەی کردووەو ئێستا کاریگەری لەسەر داهاتوو و ژیانی ئەو دەبێت؟ یاخود بەپێچەوانەوە کچێك هەڵەیەك دەکات، براکەی ببێتە گوناهبار، بۆیە با ئێمە ڕوونتر سەیری دەرەنجامی کارەکان بکەین و پەیوەست نەبین بەناوی بنەماڵەو ڕەفتارو کەسایەتی ئەو خێزانە، بەڵکو تەنیا خودی کەسێتی ئەو کەسە وەربگرین و قبوڵی بکەین.

(ژیان والی) مامۆستا دەڵێت: وەك خۆم زۆر گرنگی بەناوی بنەماڵە دەدەم، تەنانەت لەژیانی خۆم جێبەجێم کردووە، چونکە ئێمە لەم کۆمەڵگەیەدا دەژین نەك کۆمەڵگەیەکی کراوە کە ئەو نازناو و قسانە قبوڵ نەکەن و بەهەند وەرینەگرن کە لەسەر خێزانی ئەو کەسە هەیە، ئەگەر لەگەڵ کوڕێکدا هاوسەرگیری بکەم کە خێزانەکەیان هەر ئەندامێکیان بێت نازناو یان کارێکیان کردبێت، وەك بۆ نموونە ڕاو و ڕووت یا دزی یا هەر کارێکی ناشایستە و نابەجێ، ببێتە مۆرکێکی ناشیرین پێیانەوە، چۆن بتوانم ژیانی لەگەڵدا بەسەربەرم، ترسم لەقسە توندەکانی کۆمەڵگەیە، کە هەمیشە بەدواتەوە دەبن و لەداهاتوودا وەك میراتێك بۆ نەوەکان دەمێنێتەوە.

لەبەرامبەر هەموو ئەو بۆچونانەدا لەڕووی لێکدانەوە دەروونی و کۆمەڵناسییەکەوە، خاتوو(میهرەبان جەلال) دەڵێت: مرۆڤ کاری هەڵەی لێدەوەشێتەوە، بەو مانایەی ئەگەر کارێکی خراپی بەئەنجام گەیاند مانای ئەوە نییە دوو هێڵی ڕاست و چەپ بەسەر هەموو ژیانی خۆی و خێزانەکەیدا بهێنرێت، بەڵام لەم کۆمەڵگەیەدا تەنانەت ئەگەر باپیرەشی کارێکی کردبێت و بووبێت بە نازناوی ئەو خێزانە، نەوەکانی باجەکەی دەدەن و کاریگەردەبن پێی. مرۆڤ هەمیشە دەگۆڕێت و بەهەڵەکانیدا دەچێتەوە.

زیاتر لەم لایەنەدا کچ دەبنە قوربانیدەر، لەکوردیدا دەڵێن: (دایك ببینە کچ بخوازە) ئەم پەندە ڕاستە، بەڵام ئەگەر دایك خراپ بێت، مەرج نییە کچەکەشی بەو شێوەیە بێت. فراوانتر بیربکەینەوە، پێدەچێت بەهۆی بارودۆخێکەوە دایکی تووشی هەڵەیەك بووبێت، ئیتر ئەمە بووبێتە بەرنامە و کچەکەشی بەهەمان شێوە بێت، لەئێستادا پێوەندییە کۆمەڵایەتییەکان فراوان بوون و تائێستاش هەوڵی خۆ ڕۆشنبیرکردن دەدات، بۆیە هیچ کەسێك بەرپرس نییە لەکەسێتی کەسانی خێزان و دەوروبەر.

هاوڕێیەتیەک داهاتووی

هەمووکەسـێك لەژیانـی خۆیدا هەوڵ دەدات کەسـێك بکاتە هاوڕێی خۆی کە دڵسـۆز و بەئەمەك بێت، لەرۆژگاری ئێستاماندا دۆزینەوەی ئەو کەسە مەحاڵە، چونکە هەمیشە مرۆڤەکان بەگومانەوە لەیەکتر دەڕوانن، گومانی تێدا نییـە دەرەنجامە نێگەتیڤەکان وایکردووە ئەو متمانەیە بـەرەو کاڵبوونەوە بچێت. ئەوەی لەژیانی (شـاخەوان)دا دەبیبیسـتین هیچی کەمترنییە لەژیانی کچێك کەتووشـی کاری خراپ دەبێت، چونکە تووشی حاڵەتێکی دەروونی وابووە وەك خۆی دەڵێت چارەسەرکردنی ئەستەمە:

وەرگرتنی لەزانکۆ

شاخەوان، لەکاتێکدا قوتابی پۆلی شەشی ئامادەیی بووە کەسـێکی جـددی بووە، زانیویەتی چـۆن کاتەکانی بۆ خوێندن و خوێندنەوە تەرخان بکات، ئەمەش وایکردووە نمرەیەکی باش بەدەست بهێنێت و لەیەکێك لەکۆلێژەکان وەربگیرێـت. خوێندن هەموو ئاواتێکـی بووە، بەڵام کـە دەگاتە زانکۆ سەرجەم ئاواتەکانی پێچەوانە دەبنەوە، وەك خۆی ئاماژەی پێدەکات هەرگیز چاوەڕێی ئەوە نەبـووە کە بۆی هاتۆتە پێش.

شاخەوان دەڵێت: کەچوومە زانکۆ حەزم دەکرد کەسێك هاوڕێم بێت بەمانای وشە هەڵگری وشەی هاوڕێیەتی بێـت، یەکەم رۆژی چوونم بۆ زانکۆ لەبەشی تۆمارگەی زانکۆ بەهۆی کارەکەمانـەوە کەوتمە قسـەکردن لەگەڵ کوڕێکدا کەنـاوی رزگار بـوو، لەدوای گفتوگۆ زانیم لەهەمان ئەو بەشەیە منیش لێی وەرگیراوم، رزگار ئەو کوڕە بوو هەموو ژیانی منی فەوتان.

رزگارپێشتر لەپەیمانگابوو، لەبەرئەوەی لەیەکەمەکان بـووە لەزانکۆ وەرگیراوە، کە ئەمـەی باس کرد زۆر دڵم پێی خۆش بوو وتم هاوڕێیەتی کەسـێکی زیرەك و جددی دەکەم، ئیتر لەورۆژەوە بووینە هاوڕێ و رۆژانـە زۆربەی کاتەکانمان بەیەکەوە بەسەر دەبرد، بـە لا م

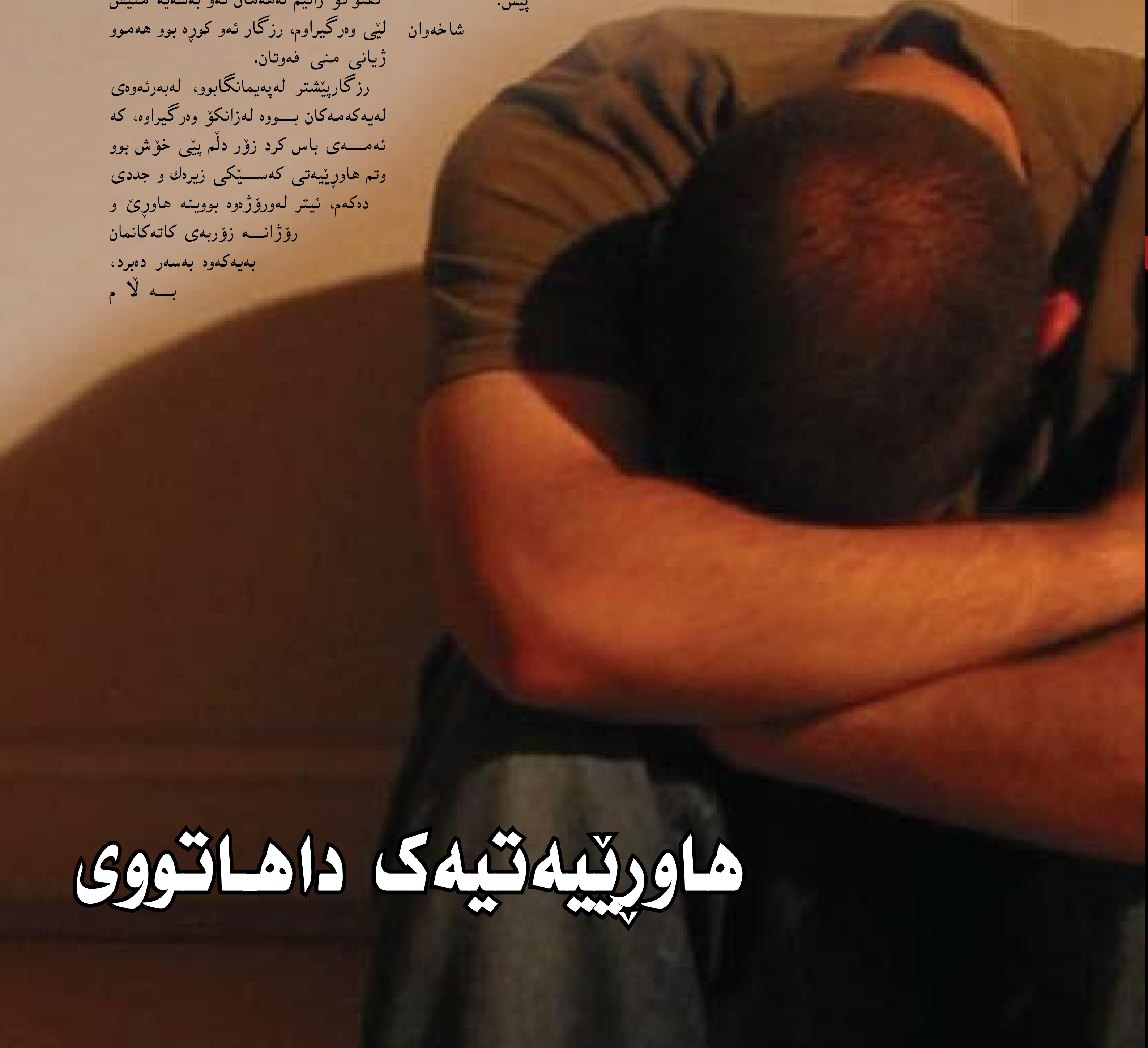

قوتابیەک لەناودەبات

رزگار رۆژانە دوای تەواوبوونی وانەکانمان نەدەرۆیشتەوە هەر لەزانکۆ دەمایەوە، پێم دەوت ئەمە کارێکی باش نییە دەیکەیت، چونکە کاتەکان هەروا بەخۆڕایی دەڕوات. ئەم قسانەی من بێسوود بوو، تارۆژێك بەمنی وت تۆ بۆچی زوو دەڕۆیتەوە؟ رۆژێك لەگەڵمدا بمێنەرەوە بزانە دوای دەوام چەند خۆشترە تا کاتی دەوام!

شاخەوان دەڵێت: وتنی ئەم قسەیە زۆر سەیر بوو، دەمویست بزانم بۆچی خۆشترە؟ لەبەرئەوە بڕیارمدا منیش بمێنمەوە.

مانەوەم لەگەڵ رزگاردا لەکۆلێژ بۆدوای کۆتایهێنانی دەوام:

رۆژێك لەدوای تەواوبوونی وانەکان لەزانکۆ مامەوە، رزگار وتی: شاخەوان تۆزێکی تر هەندێك برادەرم هەیە پێتی دەناسێنم و دوایی دەچینە دەرەوەی زانکۆ!

لەکافتریا دانیشتبووم کە برادەرەکانی هاتن، دوو کچ و کوڕێك بوون، لەدوای یەکترناسین وتیان بابڕۆین، وتم رزگار بۆ کوێ دەچن؟ وتی تۆ وەرە و حەقت نەبێت. منیش لەگەڵیاندا رۆیشتم چووین بۆ پارکی ئازادی، لەوێ زۆرماینەوە تا ئێوارەیەکی درەنگ، زۆر هەستم بەشەرم و دڵەراوکێ دەکرد، چونکە باسی هەندێك بابەتیان دەکرد هەرگیز لەژیانمدا گوێم لێیان نەبووە، پێم وتن دەبێت من برۆم زۆر درەنگ بووە.

لەبەرئەوەی لەخێزانەکەماندا هەمیشە لێپرسینەوە هەبووە، باوکم زۆر توڕە بوو کە تائێستا نەهاتوومەتەوە و لەهەمان کاتدا پرسیکم نەکردووە، پەشیمان بووم لەوەی لەگەڵیاندا رۆیشتم، لای خۆم بڕیارمدا جارێکی دیکە نەچمەوە.

چۆن کەوتمە هەڵەوە

رزگار بۆ

ر ۆ ژ ی

دوایی پێی وتم شاخەوان پێیت خۆش بوو ئەوکەسانەت ناسی؟ هەست دەکەم تۆ کەسێکی شەرمنیت، پێمخۆشە کەمێك کراوەتر بیت، وتم نا سوپاس حەزم لەو جۆرە کەسانە نییە و پەشیمانم، من ئەمەم وتوو، رزگار: وەڵامی دامەوە و وتی تۆ هەڵە دەکەیت ئەوانە کەسی باشن و دەستی کرد بەوەسفکردنیان، ئەوەندەی تر قەناعەتی پێکردم هاوڕێیەتیان بکەم، ئەمە یەکەم هەنگاوانم بوو بەرەو هەڵدێربوون.

ئیتر لەمەوە وام لێهات لەگەڵ دایك و باوکمدا درۆ بکەم و هەرجارەی شتێکیان پێ بڵێم، چونکە نەمدەتوانی وازیان لێبهێنم، ئەوەشم بەلاوە سەیر بوو لەگەڵ هەموو ئەو کارە خراپانەی رزگار دەیکردن، کەچی لەخوێندندا زۆرباش بوو، بەڵام من تەواو دواکەوتووم و کۆنترۆڵی خۆمم لەدەستدا. رۆژانە دوای دەوام لەگەڵ یەکێك لەهاوڕێ کچەکانمدا دەچوومە دەرەوە بۆ ئەو شوێنەی خۆمان پێمان خۆش بوایە. فێری چەندین کاری خراپیان کردم، تاکار گەیشتە مەی خواردنەوە و جگەرەکێشان.

باوکم رۆژێك لێم توڕە بوو وتی بۆنی جگەرەت لێدێت، سوێندم بۆ خوارد جگەرەم نەکێشاوە، هەرچەندە ئەوکاتە جگەرەکێشێکی تەواو بووم، ئەوەی پێی دەوترێت شەرم لەنێوان من و رزگار و هاوڕێکانماندا نەما، ئەمە زیاتر وایلێکردم بەرەو کاری خراپترم بەرێت، تەنانەت شەوێك لەماڵێك دەهاتمەوە، توانای رۆیشتنم نەمابوو، بۆیە لەسەر شەقامەکە کەوتم و نەمتوانی هەڵبستمەوە، کاتژمێر ٣:٣٠ی شەو بوو ئەگەرچی شەوێکی سارد بوو، لەو کاتەیە پۆلیس بەشەقامەکاندا دەڕۆیشتن، کە منیان بینی یەکسەر هاتنە لام و لەگەڵ خۆیاندا بردیانم بۆ مەرکەز و دەستیان کرد بەلێپرسینەوە لێم، کە زانیان توانای قسەکردنیشم نەماوە وازیان لێم هێنا تا رۆژبۆوە، بۆ بەیانی پرسیاریان لێکردم کە ئیش و کارم چییە؟

منیش بەوردی هەموو شتێکم بۆ باس کردن، دەموت بەڵکو کەسێك هەبێت یارمەتیم بدات و لەم کارە خراپانە رزگارم بکات. وتی تۆ ناتوانیت بڕۆیت تا باوکت نەهێنیت، چونکە تۆ خەواڵو بوویت کە گیراویت، دەبێت وەلی ئەمرت بێت ئینجا دەتوانین بەرت بدەین، منیش هەموو گیانم دەلەرزی چۆن بە باوکم بڵێم؟ چونکە درۆم لەگەڵدا کردبوو، پێم وتبوو دەچم بۆ ماڵی هاوڕێیەکم راپۆرتمان هەیە لەوێ پێکەوە دەینووسین. ئێستا پێی بڵێم گیراوم دەبێت چیم پێ بڵێت؟ نەمدەزانی چارەیەك چۆن بدۆزمەوە؟ بەڵام دانم نا بەخۆمدا و تەلەفۆنم بۆ کرد.

هەرگیز ئەوەم بیرناچێتەوە چۆن لێم توڕە بوو کە چی دەکەم لە سجن؟ هات بۆلام لەشەرما نەمدەتوانی تەنانەت سەریش بەرز بکەمەوە، زۆر پەشیمان بووم لەوەی چۆن خۆم و باوکیشم خستە ئەم حاڵەتە ناخۆشەوە، لەدوای وەرگرتنی کەفالەت بەریاندام، لەدواییدا داوای لێبوردنێکی زۆرم لەباوکم کرد تا لێمخۆش بێت و لەماڵەوەش باسی نەکات، چونکە توانای شەرمەزاربوونم نەبوو.

ئیتر لەو رۆژەوە هاوڕێیەتی رزگارم نەکردو تەنانەت لەلاشی باسم نەکرد ئەو شەوە چیم بەسەرهاتووە و چۆن گیراوم، هەرئەوەندەم پێ وت ئیتر لەمڕۆوە هاوڕێیەتی یەکتر ناکەین،چونکە ناتوانین سوود بەیەکتر بگەیەنین.

کە بیردەکەمەوە چۆن کەوتمە ئەو هەڵە گەورەیە لەژیانمدا، هەمیشە لەناخەوە خەفەتی پێ دەخۆم و تەواو وێرانی کردووم، ناتوانم بۆ چرکە ساتێکیش لەبیر خۆمی بەرمەوە.

رووخساری جوان و بوونی پاره خۆشبەختی دروستدەکات؟

جوانـــی و دەوڵەمەنـــدی زۆرجـــار بوونەتە بنەمایەکی سەرەکی بۆ هاوسەرگیریی، چونکە زۆرێك لەکچـــان ئاواتەخوازن کـــوڕان ئەم دوو خاڵەیان تێدا هەبێت، ئەگەر ئەو دوو داواکارییەیان بۆنەهێننەجێ، ئەوا بە نەخێر وەڵامیان دەدەنەوە. ئـــەو جۆرە کچانـــە پێیانوایە کە خۆشـــبەختی لەپارە و رووخســـاری جواندایـــە. لێرەوە دەکرێت بپرسین بۆچی کچان هەمیشە بەدوای کوڕێکدا دەگەڕێن کـــە یەکێك لـــەو دوو داواکارییەیان تێدابێت و گرنگی بەلایەنی رۆشنبیری نادەن؟ ئایا کوڕانیش بەهەمان شـــێوە بیردەکەنەوە؟ لەم ئانـــەدا تاچەند هەردوو رەگـــەز توانیویانە لەو هەڵبژاردنەیاندا خۆشبەختی دەستەبەربکەن؟ بۆ وەرگرتنی بۆچونی هەردوو رەگەز، لەسەر ئەم تەوەرە ئەم راپۆرتەمان سازکرد...

(گەشـــاو عباس) وەك قوتابییەکی زانکۆی گەشەپێدانی مرۆیی، جۆری بیرکردنەوەی کچانی نێو زانکۆمان بۆ بەیان بکات و لە پێوەند بەم باســـەوە دەڵێت: لەناو زانکۆدا ئەوەی گرنگە لای کچان ئەوەیە دەبێت ئەو کوڕەی وەك(دۆستێك ـ کەپڵێك) هەڵیدەبژێرێت، لەرووخساردا جوان و سەرنجڕاکێش بێت و لەباری ئابووریشـــدا خـــاوەن ئابوورییەکی بەرز بێت، ئەمـــەش بۆ هەمـــوو کـــەس رێناکەوێت، بەڵام کوڕانیش ئەوە بەهەند وەردەگرن کە کچان جوان و دیار بن، نموونەی ئەو کەسانە

لەدوای هاوسەرگیریەکەدا دەرکەوتووە کە تاچەند لێکتێگەیشتن و خۆشەویستی لەنێوانیاندا هەیە و توانیویانە ببنە نموونەی خێزانی بەختەوەر.

لەبەرامبەر بۆچوونەکەی (گەشاو) دا، (کاردۆ عومەر)یش وەك قوتابی زانکۆ، باس لەوە دەکات کە: لەزانکۆ و پەیمانگاکاندا، کچان زۆر گرنگی بەکوڕی جوان و بەتایبەت خاوەن سەروەت و سامان دەدەن، هەمیشە ئەو کوڕانە زیاتر لەلایەن کچانەوە هاوڕێیەتی دەکرێن، هەرچەندە کوڕانیش ئەوە دەزانن کە کچان لەبەر جوانی یاخود دەوڵەمەندییە خۆیان لێنزیك دەکەنەوە، گرنگی بەکوڕێك نادەن کە رۆشنبیر یاخود زیرەك بێت، بەڵام لەبەرئەوەی کچ زیاتر سەرنجڕاکێشترە تا کوڕ، بۆیە زۆرجار ئەو کوڕانەی کە جوانن بەهەمان شێوە بەدوای کچی جواندا دەگەڕێن و پەسەندیان دەکەن.

بۆچوونەکان چ هی کچان بێ و چ کوڕانیش بێ لەمەڕ ئەم پرسە جیاوازن، هەر بۆیە (ژینۆ والی) پێچەوانەی هەردوو قوتابی (گەشاو و کاردۆ)ئاماژە بۆ ئەوە دەکات کە: مەرج نییە هەموو کچێك گرنگی بەجوانی و دەوڵەمەندی کوڕ بدات، بەپێچەوانەوە هەندێك کچ بیرکردنەوەیان جیاوازە و خۆشەویستی و بوونی متمانە لەنێوانیاندا خاڵێکی جەوهەرییە و پشتی پێدەبەستن، لەسەرەتای هاوسەرگیریدا کچان وەك نەریتێك داوای ئاڵتون و ماڵی جیا دەکەن، بەڵام هاوکات داوای ئەوەیان لێدەکەن کە دڵپیس و رەزیل نەبن، کەواتە ئەوە دەزانن کە خۆشبەختی لەرووخسارو پارەدانییە و تەنانەت بەشێوەیەکی رەها ناتوانێت دروستشیان بکات.

دەڵێن کاسەی پڕ ئاشتی ماڵە، ئەم پەندە (شۆخان عەبدوڵڵا)بۆ پاڵپشتی قسەکانی خۆی دەیهێنێتەوە و پێیوایە: ئەو خێزانانەی دەوڵەمەندن زیاتر خۆشبەختن لەخێزانە هەژارەکان، چونکە بەدەست نەبوونیەوە گیرۆدە نەبوون و گرفتەکانی ژیان نارەحەتیان ناکات، بەڵام خێزانە هەژارەکان زۆرجار لەبەر گرفت و ناخۆشییەکان بیر لەژیانی خۆیان ناکەنەوە، تەنانەت بەویستی خۆیان خواردن ناخۆن و پۆشاکی جوان ناکرن، بۆیە کچانیش هەوڵ دەدەن شوو بەکوڕی دەوڵەمەند بکەن، ئینجا ئەگەر جوانیش بێت باشترە. زۆرێك لەکچی جوان دەبینین شووی بەکەسێك کردووە کە وەك خۆی نییە و هاوکوفی ئەو نییە، بەڵام لەبەرئەوەی سەروەت و سامانی هەیە، قبوڵی دەکات.

توێژەرانی کۆمەڵایەتی ئاماژە بۆئەوە دەکەن کە لەئێستادا لەهاوسەرگیریدا وەك مۆدێلێکی لێهاتووە کە دەبێت لانی کەم کوڕان ماڵێکی باش و ئاڵتونێکی زۆر بۆ کچان بکەن، بەبێ ئەوەی هەست بەوە بکەن کە ئەگەر توانای دارایی باش نەبێت چۆن دەتوانێت لەدواییدا ژیانێکی ئاسوودە فەراهەم بکات، لەگەڵ ئەمانەشدا مەرج نییە هەموو کچێك بەوشێوەیە بێت، بەڵکو گرنگی بەلایەنی رۆشنبیری و ئاکاری کوڕەکە دەدات و هەوڵدەدات لەکاتی پێکەوەنانی خێزانەکەیاندا هاوکارێکی باش بێت، چونکە تێدەگات لەوەی کە لەدواییدا ئەوە خۆیان تووشی کێشەی دارایی دەبنەوە و ناتوانن بەئاسوودەیی بژین.

ئەم بیرکردنەوانە لەکەسێکەوە بۆ کەسێکی دیکە دەگۆڕێت، ئەوەی کە گرنگە ئاماژەی پێبکرێت ئەوەیە کە لایەنی رەوشت و ئاستی رۆشنبیری و هۆشیاری بکرێتە پێوەر بۆ هاوسەرگیری، نەك لایەنی ماددە و رووخسار، چونکە بەتێپەڕبوونی کات جوانی رووخسار بەرەو گۆڕان و شێوان و تێکچوون دەچێت و پێدەچێت سەروەت و سامانیش بەردەوام نەبێت، ئەوەی دەمێنێتەوە خۆشەویستی و راستگۆیی و جوانییەکانی دیکەی ژیانی نێوان ئەو دوو کەسەیە، بۆیە گرنگە بەبیرکردنەوەیەکی دیکە لەم مەسەلەیە بڕوانین و بیر لەداهاتوو بکەینەوە.

چۆن مامەڵە لەگەڵ کەسێکدا بکەین کە ناکۆک بین؟

چۆپی کەمال، فەرمانبەر لەوەزارەتی رۆشنبیری باس لەوە دەکات، بەهۆی کارەکەیەوە زۆرجار بەریەککەوتنی لەگەڵ ئەوکەسانەدایە کە خوشی ناوێن و حەزناکات کاریان لەگەڵدا بکات، بۆ راپەڕاندنی کارەکانی ناچارە ئەو پێوەندیە بەردەوام بێت، چۆپی دەڵێت: هەریەك لەمرۆڤەکان بەجۆرێکی تایبەت بیردەکەنەوە، ئەمە وا دەکات بیرکردنەوە و رەفتاری بەرامبەرمان بەدڵ نەبێت، بۆیە ئەو جۆرە رەفتارانەش بێزارمان دەکات.

بۆچوونەکان جیاوازدەبن ئەگەر کارەکانمان لەچوارچێوەیەکی سنووردا ردا نەبێت، بۆ نموونە دراوسێکانمان تا چەند بەریەککەوتنەکانمان لەخواستی خۆماندایە:

سەروەر نورەدین، مامۆستای بنەڕەتی دەڵێت: بەبۆچونی من کەسێك جێگەی نارەحەتیە بۆمان ئەگەر راستەوخۆ کارمان لەگەڵدا بکات، بەڵام دراوسێیەکانمان ئەگەر چی زۆر نزیکیش بێت ئەوەندەی کاریگەری نابێت، چونکە دەتوانین پێوەندیە کۆمەڵایەتییەکانی لەگەڵدا بپچڕێنین، بەڵام لەکارکردندا کاریگەری لەسەر دەرەنجامەکانی کارەکاندا هەیە. پێوەندی کۆمەڵایەتی ئەوەندە زەحمەتە کە لاوازبێت و بپچڕێت، لەوە زیاتر بترازێت جێگەی خۆی ناگرێتەوە.

لەخێزانەکانیشدا بەهەمان شێوە پێدەچێت دووان لەئەندامانی خێزان ناکۆك بن و حەز لەبەریەککەوتنی یەکتر ناکەن، بەڵام ئایا چۆن دەتوانن پێکەوە لەژێر سەقفی خێزانێکدا کۆببنەوە، لەم لایەنەشەوە، پارێزەر (شنۆ توانا) دەڵێت: ژیانی خێزانی کوردی گۆڕانکاری زۆری بەسەردا هاتووە، ژیان بەرەو ئاڵۆزی و پشێوی رۆیشتووە هەر ئەمە وایکردووە کە قبوڵکردنی رای ئەندامێکی خێزان ئاسان نییە، دەبێتە هۆی دروستبوونی دەمەقاڵێ و ناخۆشی، بینیومانە چەندین ئەندامی خێزان توڕەیی خۆیان بەکوشتنی یەکتر دەربڕیوە ئەمە لەسنووری خۆشەنەویستن و بێزاری دەرچووە، بەڵام لەوکاتەی لەفەرمانگەیەکدا دوو کەس یەکتریان خۆش ناوێت، تەنیا کار رادەپەڕێنن ناچارنین بەریەککەوتنەکەیان بۆ پتەوبوونی پێوەندی کۆمەڵایەتی و روحی بێت وەك ئەوەی لەناو خێزاندا هەیە. دەبێت رێز لەیەکتریش بگرن ئەگەرچی بەلاشیانەوە ئاسان نەبێت.

مامۆستا ئەکرەم سالح، دەڵێت: پێوەندیە کۆمەڵایەتیەکان لەشوینێکەوە بۆ شوێنێکی دیکە دەگۆڕێت، بۆ نموونە من وەك مامۆستایەك ئەگەر لەگەڵ بەڕێوەبەرەکەمدا یەکترمان خۆشنەوێت ئاساییە، بەڵام قوتابیەك منی خۆشنەوێت و بێزاربێت لەبینین و وانەوتنەوەمدا، ئەوا کاریگەری لەسەر فێربوون و وەرگرتنی زانیارییەکاندا دەبێت، لەهەمان کاتدا پێدەچێت من هەست بەوەش ناکەم کام لە قوتابیەکان منی خۆش ناوێت، لەم حاڵەتانەدا

تەنیا کاریگەری لەسەر یەك لایەن دەبێت، بەڵام لەفەرمانگەیەکدا ئەمە جیاوازترە کاریگەری لەسەر راپەڕاندنی کاری فەرمانبەران و هاووڵاتیان دەبێت.

لەرووی دەروونیەوە پچڕاندنی پێوەندیە کۆمەڵایەتیەکان کاریگەریان لەسەر لایەنی دەروونی هەیە لەکاتێکدا ناچاربیت قبوڵی هەموو ئەو بەریەك کەوتنانە بکەیت لەگەڵ کەسی بەرامبەردا کە روودەدات، بۆ خوێندنەوەی ئەم حاڵەتە دەروونناس (دلێر مەجید) دەڵێت:

حاڵەتێکی دەروونی خراپ لەناو تاکی کوردا دروستبووە زۆر بەکەمی کەسی بەرامبەری قبوڵە، بۆیە دەبینین بە سادەترین وشەی بەرامبەر هەڵچوون روودەدات، یاخود هەوڵ ئەدەن ئازاری دەروونی یەکتر بدەن، ئەم ئازاردانە راستەوخۆ کاریگەری لەسەر لایەنی دەروونی هەردوولا هەیە، بەتێپەڕبوونی کات پێوەندییەکانیان بەرەو لاوازبوون دەچێت.

کاریگەریە خراپەکان لەکاتی راپەڕاندنی کارەکان دروست دەبێت، لەو کاتەی ناچارن کە پێکەوە کارێك بکەن، لەوە قورستریش یەکێکیان لەلای خۆیەوە بێزاربێت لەکەسی بەرامبەر و حەز لەرەفتار و گفتوگۆی لەگەڵیدا نەکات.

بۆئەوەی زاڵ بین بەسەر دەروونماندا دەبێت هەوڵ بدەین کەمتر ئەو کەسانە ببینین کە پێوەندیمان باش نییە یاخود حەز لەتێکەڵاوبوونی ناکەین، بەڵام لەهەموو حاڵەتەکان قورستر ئەوەیە ئەگەر دوو هاوسەر بێزاربن یان یەکتریان خۆشنەوێت لەبەر مناڵ ناچاربن پێکەوە بژین، ئەمجۆرە حاڵەتانە ناراستەوخۆ کاریگەری لەسەر لایەنی دەروونی هەردوولا و تەنانەت مناڵەکانیشیان هەیە.

دەکرێت ئەگەر لەگەڵ کەسێکدا پێوەندیمان باش نییە یان حەز لەتیکەڵاوبوونی ناکەین بەجۆرێکی دیکە رەفتار بکەین، واتە هەوڵ بدەین ئەو ناکۆکی و رقەی لەدڵماندا هەیە لەبیرخۆمانی بەرینەوە و لایەنە جوانەکانی یەکتر بدۆزینەوە نەوەك بەدوای کەموکوڕی یەکتردا بگەڕێین تا زیاتر لەیەکتر بێزار و ناکۆك بین.

هەریەك لەئێمە لەژیانی رۆژانەماندا رووبەڕووی کەسانێك دەبینەوە کە مەرج نییە خۆشمان بوێن یاخود بگونجێین لەگەڵیاندا، بۆ نموونە دراوسێیەك یان کەسێك لەشوێنی کارەکانماندا، تەنانەت لەخێزانەکانماندا، لەهەمان کاتدا ناچاریین رەفتار و مامەڵەیان لەگەڵدا بکەین، بۆیە تووشی رووبەڕووبونەوەی ناخوش دەبینەوە، بەڵام چۆن زیرەکانە بتوانین ئەو مامەڵەیە بەدروستی ئەنجام بدەین بەبێ ئەوەی هەستی پێبکات، لەکاتێکدا ئەگەر ناکۆکیش بوونی هەبێت. بۆئەوەی بزانین هۆکارەکان چین وا دەکات تەنیا کارەکان رادەپەڕێندرێن و هیچ پێوەندییەکی روحی لەنێوانیاندا نییە.

بەسەرهاتی ئەو کچەی کەبەهۆی ناز هەڵگرت

بەسەرهاتی ئەمجارەمان زۆر جیاوازە لەهەموو بەسەرهاتەکانی تر، چونکە هەموو ئەو کەسانەی کە جارەکانی تر ژیانیانم وەك بەسەرهاتێك دەگێڕایەوە، هەموو هۆکاری تووشبوونیان بەکێشەکان هەژاری بوو، بەڵام بەسەرهاتی تارا بەهۆی ناز هەڵگرتنی دایك و باوکی و دەستبڵاویەوە بووە.

(تارا) لەخێزانێکدا دەژیا کە هەموو پێداویستییەکانی ژیانی بۆدابینکرابوو، هەر لەسامانی زۆر و داهاتێکی گونجاو تا نازانم چی دیکە، جگە لەمەش (تارا) نازی زۆر لە رادەبەدەر دەدرایە. نازهەڵگرتنی تارا گەیشتبووە ئەوەی کەهەموو جۆرە ئارەزووەکانی بۆ دابین بکرێت، دایك و باوك و خوشك و براکانی زۆر نازیان هەڵدەگرت و هەر داواکارییەکی هەبووایە بۆیان جێبەجێدەکرد، کاتێك کە چووە کۆلێژ لەلایەن باوکییەوە ئۆتۆمبیلێکی بۆکڕدرا کەبووە هۆی لەناوچوون و ئاوابوونی خۆری تەمەنی.

تارا هەموو بەیانیەك وەك گشت قوتابیانی هاوتەمەنی بۆ خوێندن رووی دەکردە کۆلێژ و سەرنجی هەموو کوڕەکانی هاوپۆلی خۆی راکێشابوو، هەم لەبەر جوانی لەش و لارەکەی و جلوبەرگە مۆدێرنەکانی و هەم لەبەر ئۆتۆمبێلە نایابەکەی و هاوکاری کردنی تارا بۆئەو سواڵکەر و هەژارانەی بەردەم دەرگای کۆلێژ. سەرەڕای ئەوەی تارا بەهۆی نازهەڵگرتنی ماڵەوەیان کردبوویە کچێکی لووت بەرز و خۆبەزلزان. ئەم هۆکارانە هەموویان وایکردبوو کەزۆربەی کچان و کوڕانی زانکۆ ئیرەیی پێببەن و زۆربەیان لەخۆیانەوە رقیان لێدەبۆوە، زۆربەی کچەکان حەزیان لێینەدەکرد یان نەیاندەویست هاوڕێیەتی بکەن، خۆیان بەدوور دەگرت لێی.

(ئەیوب) کوڕێکی هاوپۆلی تارا بوو لەخێزانێکی هەژار و کەمدەرامەت بوو، بەڵام سەرەڕای ئەوەی کە هەژار بوو ئەو هەمیشە بەدوای کاری سێکسی و رابواردن و ئاڵوودەی خواردنەوە کهولییەکان بوو. هەمیشە قەرزدارو سەرلێشیواو بوو. تابڵێی گەنجێکی گەندەڵ و بێکەڵکبوو. مرخی لە تارا خۆشکردبوو تەماحی لە ئۆتۆمبێل و سامانەکەیان بوو. بەردەوام هەوڵیدەدا خۆی لە(تارا) نزیك بکاتەوە تا لەئەنجامدا توانی بەهۆی کچێکەوە کە هاوپۆلی هەردووکیان بوو توانی وردە وردە خۆی لە(تارا) نزیك بکاتەوە، تاتوانی خۆی بکاتە برادەری و خۆی زۆر لێنزیك بکاتەوە، لەبەر ئەوەی تارا برادەری کەمبوو زۆربەی قوتابییەکان حەزیان لێنەدەکرد، ناچار بوو برادەرایەتی ئەم کوڕە گێرەشێوێنە بکات.

(ئەیوب) بەجۆرێك خۆی لێنزیکردەوە کەبتوانێت دەست بەسەر ژیانی کچێکی سەرمایەدار بگرێت بۆ ئەوەی پارەی رابواردن و خواردنەوەکانی خۆی پێدابین بکات. هەموو بەیانیەك لەرێگای رادەوستاو تاوەکو تارا دەگەیشت و شوێنی ئۆتۆمبێلەکەی بۆدەگرت. هەمیشە زۆر بایەخی پێدەدا. تارا وەك کچێکی تازەپێگەیشتوو کە لەخێزانێکدا گەورە بووە کەباوك و دایکی دەوڵەمەند بوون و زۆر بایەخیان پێداوە،

...نی بێسنووری دایک و باوکیەوە خۆی کوشت

حەزی لێبوو لەناو زانکۆشدا کەسێك هەبێت بەو جۆرە بگرە زیاتریش بایەخی پێبدات وەك خزمەتچیەك بەدواوەی بێت. رۆژانە لەکاتی رێستەکاندا لەناو کۆلێژ (ئەیوب)وەك پاسەوانێکی تارا خۆی پیشان دەدا و هاوکاری دەکرد. کتێبەکان و سەرجەم شتوومەکەکانی بۆ هەڵدەگرت تا دەگەیشتە نزیك ئۆتۆمبێلەکەی و تەنانەت هەندێکجار دەرگاکەشی بۆ دەکردەوە، تالە ئەنجامدا تارا بەجۆرێك هۆگری بوو نەیدەتوانی وازی لێبهێنێت. بەبەردەوامی بەیەوەکە کاتیان دەبردەسەر و دەچوونە دەرەوە. رۆژ لەدوای رۆژ هەموو خەڵك بە پێوەندیەکەیانیان زانی، (ئەیوب) توانی وەها متمانەی تارا بەلای خۆیدا رابکێشێت تالە ئەنجامدا چیرۆکێکی خۆشەویستی لەنێوان تاراو ئەیوبدا دروستبوو کە بەجۆریك تارا وازی لە ناوبانگی خێزانەکەی هێنابوو هەموو شتێکی دەکرد بۆ ئەوەی (ئەیوب) رازی بکات. زۆربەی جارەکان پارەی دەدایەو تەنانەت هەندێکجار زێڕەکانی خۆشی دەدایە ئەیوب و تا لەئەنجامدا شەیتان بەتەواوی زەفەری پێبردن و کەوتنە کاری سێکسی ناشەرعی و دوای چەند مانگێك تارا دووگیان بوو. ئەیوبیش ئەم هەلەی قۆستەوە بۆ ئەوەی بتوانێت هەموو مەرامە گلاوەکانی لەسەر حسابی تارا جێبەجێبکات. تارا بۆ ئەوەی رزگاری بێت لەم کێشەیە بە هەموو شتەکان رازی بوو تەنانەت زێڕ و پارەکەش هەمووی پێشکەشکرد و تەنانەت ناچاربوو ئۆتۆمبێلەکەشی بفرۆشێت و پارەکەی بدات بە ئەیوب.

لەئەنجامدا ئەیوب هەموو ئاواتە گڵاوەکانی خۆی هێنایە دی و هەرچیەکی دەویست کردی، پارەو پولی کچێکی لووت بەرزی نەزانی بۆ خۆی برد، ئەمجارەیان کە زانی تارا هیچ پارەی بەدەستەوە نەماوە بیداتێ بۆیە وێنەو گرتە سێکسییەکانی نێوانی خۆی و تارای بە ئامێری مۆبایل لەناو برادەرە کەم رەوشتەکانیدا بڵاوکردەوە و بەتەواوی ئابڕووی کچەی برد. تارا کاتێك بەمەی زانی، ئیتر بۆی دەرکەوت کە ئەو هەموو تەمەنی بەهەڵەدا چووبوو ئەو متمانە زۆرەی کە ئەم بەکەسێکی نادیار بەستبووی گەورەترین زیانی لێدا. ئەو کوڕەی ئەم وایدەزانی خۆشیدەوێت تەنیا ئەمی لەبەر پارەو سەروەت سامان دەویست و ئەمیش لە بەردەم کۆمەڵگە تاوانبارە، چونکە بەداخەوە ئافرەت هەمیشە دەبێت باجی هەڵەکانی بدات و هەمیشە ئافرەتان سزا دەدرێن، بەڵام پیاو هەرگیز سزا نادرێت. ئەمە لەلایەك لەلایەکی تر ئەم ئێستا پەردەی کچێنی هەڵوەریەوەو وێنەی لەناو ئامێری زۆربەی هەرزەکارە سەرلێشێواوەکانی ئەم کۆمەڵگەیەدا هەیە، بۆیە تارا دنیای لەبەرچاو رەش بوو و ئێوارەیەکیان وەك هەندێ کچی تری ئەم شارەی کە ئێمەی تیایدا دەژین لەترسی قسەو توانجی خەڵك و لەترسی سزادانی کۆمەڵگە بە بڕێك نەوت خۆی سووتاندو کۆتایی بە مۆمی تەمەنی هێنا.

ئەو کچەی کە بەڕێوەبەرەکەی تەماعی تێ کردبوو!

مرۆڤ کاتێك ناچار دەبێ بڕیارێکی قورس بدات، حەتمەن هۆکارێکی راســتەوخۆ و پاڵنەرێکی بەهێز لەپشــت ئەو بڕیارەوە دەبێت، ئەگینا کەسێك بڕیار بدات واز لە وەزیفە بێنێ، وەك ئەوەی (لەیلا) کردی، ئایا هەر لە خۆڕا و بە هۆیەکی بچووکەوە ئەم کارە دەکات؟؟ بێگومان وەڵامەکەشــی نەخێرە، دە کەوایە با بزانین چ بارودۆخێك بوو وای لە (لەیلا) کرد ئەو بڕیارە بدات. ئەم ریپۆرتاژە گێڕانەوەی بەسەرهاتی وەزیفی ئافرەتێکە کە فشاری زۆر و تەماحی بەرپرسەکەی وای لێدەکات بڕیار بدات چیتر نەچێتەوە بەلای وەزیفەدا. هەر لە سەرەتاشەوە جڵەوی گێڕانەوە دەدەینە دەست کچێکی هاوڕێی خۆی بە ناوی (هێڤی) و دواتر (لەیلا) خۆشی بەشێکی بەسەرهاتەکەیمان بۆ دەگێڕێتەوە. جا با بزانین کێشەی ئەو چی بوو؟؟

سەرەتای دامەزراندن

وەرز بەهارێکــــی فێنك و رەنگین دەبێ (لەیلا) یەکەم رۆژی بوو لە فەرمانگەکەی دەوام بکات، بەر لەوەی بچێتە دەوامەکەی لە دڵی خۆیـــدا دەیوت: دەبێ خۆم زۆر قەشــەنگ و جوان بکەم. با لە یەکەم رۆژەوە رەخنــەم لێنەگرن، ئەوە فەرمانگەیە و خەڵك قسە دەکات. دەمێك لە بەردەم ئاوێنەکە خەریکــی خۆی بوو. کە تەواو بوو ناوی خوای لێهێنا رۆیشت. کاتێك وەك فەرمانبەرێکــی تازە گەیشــتە فەرمانگەکەی یەکــەم کەســێك لە فەرمانبەرەکان کــە چاوی پێیکە و ت (هێڤی) بــو و . (هێڤی) کــە دیقەتــی دایە، لەجێی خۆیەوە چاوی ئەبڵق بوو. لە دڵی خۆیدا وتی: چما خودا مرۆڤی ئەوها جوانیشی دروست کردووە؟! (هێڤی) ئەو ساتانە بەمجۆرە دەیگێڕێتەوە و دەڵێ: یەکەم جار کە پێی نایە ناو فەرمانگەکەمان چاوم پێیکەوت. بەڕاستیش زۆر سەرنجڕاکێش بوو، سەرەتاش وامزانی خاوەن مامەڵەیە ئیشێکی کەوتۆتە لامـــان، حەزم دەکرد ئیشــەکەی بکەوێتە لای من بۆی بکەم. کە هاتە ژوورەوە بە رێکەوت بــەرەو رووی من هات و دوای سڵاو کردن پرســیاری لە من کرد و وتی: بەڕێوەبەری گشــتی لە کام ژوورە؟ منیش وتم: کارت پێیەتی؟ وتی: لێرە دامەزراوم و فەرمانی دامەزراندنەکەمی پێنیشان دەدەم. وتــم: بەدوامدا وەرە. ئیـــدی خۆم لەگەڵی چووم. بردمە ژووری بەڕێوەبەری گشتی. بە خۆم هاتمە دەرەوە. نزیکەی نیو کاتژمێر لە ژووری بەڕێوەبەری گشــتی گیر بوو. مـــن دەمزانی هۆی گیر بوونەکەی جەنابی بەڕێوەبەری گشــتییە و جوانی ئەم شۆخە سەرنجی را کێشـــا و ە ئە گینـــا خـــۆ

پێناساندن ئەوەندەی دەوێ؟؟ ئینجا هاتە دەرەوە. من هەر لە نزیك ژووری بەڕێوەبەر راوەستابووم. چاوێكی بەملاو بەولادا گێڕا و دووبارە منی بەدی كردەوە و هاتەوە لای من. پاش ئەوەی خۆی پێناساندم، سوپاسی كردم و شوێنی كاركردنی خۆی هەر وەك بەڕێوەبەر پێی وتبوو. بەڕێكەوت ژوورەكەی تەنیشتم دەرچوو، كە سەر بە هۆبەكەی من بوو. ئەو رۆژە (لەیلا) دڵی زۆر خۆش بوو، بەرادەیەك هەر كەسێ بیدیتبایە بەڕوونی ئەو خۆشیی و گەشییەی لە رووخساریدا بەدیدەكرد. من بەرپرسی بەشەكەی ئەویش بووم، ئەو ژوورەی كە ئەو دەبوایە كاری تێدا بكات فەرمانبەرێكی پیاوی لێبوو كە ناوی (دڵشاد) بوو، من دەمزانی چەند ژنانییە و چەند حەزی لێیە ژن و كچ لە دەور و خولیدا بن. بۆیە پێشبینیم دەكرد بە چوونی (لەیلا) بۆ ئەو ژوورە لە رۆژانی دواتر كێشە پەیدا ببێت. (لەیلا)م بانگی ژوورەكەم كرد كارەكەیم پێڕاسپارد و ئاگاداریشم كردەوە كە تا پێیدەكرێت تەنیا خەریكی كاری خۆی بێت و وریای قسە و قسەلۆك و شتی وا بێت. دوو هەفتە بەسەر دامەزراندنی (لەیلا)دا رەتببوو و نێوان من و (لەیلا) زۆر خۆش و بەهێز بوو. (لەیلا) لەو ماوە كورتەدا زۆر هۆگری من ببوو، هەردووكمان وەك دوو خوشك لەگەڵ یەك مامەڵەمان دەكرد. كچێكی ئیشكەر و چاپووك بوو، حەزمدەكرد بەبێ سەر ئێشە خەریكی ئیشی خۆی بێت. لەم ماوەیەدا هەستم هەندێك نارەحەتە. دواتر بۆم دەركەوت كە لە دەست (دڵشاد) وەڕس ببوو، بۆیە رۆژێك پێیوتم كە حەز دەكات لە شوێنی خۆی نەمێنێت و بێتە ژوورەكەی من كار بكات. منیش پێموت داواكارییەك بەرز بكەوە لە سەری رازی دەبم و بەرزی دەكەمەوە بۆ بەڕێوەبەری گشتی. رۆژی دواتر داواكاریەكەیم بەرز كردەوە بۆ بەڕێوەبەری گشتی، دوای چەند خولەكێك بەڕێوەبەری گشتی بانگی كردە لای خۆی. لەوێ دیار بوو كێشەكەی لێپرسی بوو، ئەویش وتبووی وەرە خۆم سزای دەدەم. پێشی وتبوو وەرە نووسینگەكەی من و پاش ماوەیەكی تر دەتكەمە بەڕێوەبەری نووسینگە. كە لەلای بەڕێوەبەری گشتی هاتەوە دڵی زۆر خۆش بوو. وتم: ها چی بووە وا بەكەیفی؟ وتی: چۆن بەكەیف نەبم بەڕێوەبەری گشتی داوای لێكردم بچمە نووسینگەكەی ئەو. وتم: بەخوا پێمباش نییە بچییە ئەوێ. وتی بۆ؟ وتم دوایی بۆت دەردەكەوێت.

كاركردن لە نووسینگەی بەرپرس

(هێڤی) بەردەوام دەبێ لە گێڕانەوەكەی و دەڵێ: سێ چوار رۆژی پێچوو (لەیلا) هیچ كێشەیەكی وەهای نەبوو. بووە دوو هەفتە، نیوەڕۆیەك (لەیلا) هاتە لام و بەپێكەنینەوە وتی (هێڤی) وەرە كچێ قسەیەكی خۆشت بۆ بگێڕمەوە. وتم: خێرە، دەی بزانم چییە؟ وتی: ئەوێ رۆژێ بەڕێوەبەر بانگی كردمە ژوورەوە و وتی دەرگاكە داخە و هەندێ قسەی تایبەتیت لەگەڵ دەكەم. منیش سەرم سووڕما و دەرگاكەمم داخست. وتی: دەمەوێ ئەو قسانەی كە دەیكەم لە بەینی خۆمان بێ و كەس پێینەزانێتەوە. وتی لەراستیدا بەو ماوە كەمەی كە تۆم ناسیوە گەلێ شتی باشی تۆم بۆ دەركەوتووە. من راستە تۆزێك لە تۆ گەورەترم، بەڵام ئەزموونم لە تۆ زیاترە باوەڕ دەكەم ئەو بڕیارەی كە داومە رازی بیت لەسەری زۆر قازانج دەكەی. وتم بڕیاری چی؟ وتی: بڕیارم داوە بێمە داخوازیت. منیش سەرم لە بڕیارەكەی سووڕما، چۆن پیاوێكی چل ساڵە داوا لە كچێكی بیستودوو ساڵەیی دەكات شووی پێبكات. وتم مامۆستا زۆر سوپاست دەكەم كە جێگەی متمانە و رێزی تۆم، بەڵام ناتوانم داوایەكەت قبووڵ بكەم. كە وام پێ وت رەنگی تێكچوو، رەتكردنەوەی داواكەی زۆر پێناخۆش بوو. هەر چۆنێك بێت ئیزنی دام بچمە دەرەوە.

كێشەكانی (لەیلا) زۆرتر دەبن

(هێڤی) بەبڕیارێكی وەزاری لەو فەرمانگەیە دەگوێزرێتەوە بۆ شوێنێكی دیكە و ئیدی ئاگای لە (لەیلا) نامێنێت. با لێرەوە گوێ لە (لەیلا) خۆی بگرین و بزانین بەسەرهاتی ئەو لەگەڵ بەڕێوەبەرە گشتییەكەی بەچی گەیشت. (لەیلا) بەم شێوەیە باسی خۆی كرد و وتی: دوای ئەوەی داواكەی بەڕێوەبەری گشتیم رەتكردەوە، لە رۆژی دواترەوە جەنابی بەڕێوەبەر بەبێ بایەخەوە مامەڵەی لەگەڵدا دەكردم، بەڵام هیچ جۆرە فشارێكی تری لێنەدەكردم. پێشتر پاداشتی جۆراوجۆری بۆ دەنووسیم كەچی ئەوانەی هەموو لێبڕیم. منیش دەنگم نەكرد و هیچ بەسەرخۆمدا نەدەهێنا. ئینجا كە دیتی ئەوانە سوودیان نییە ئەمجارە، پاداشتی لە جارانیش زیاتر بۆ دەنووسیمەوە. چەند جارێك پاش دەوام هێشتمیەوە و پاشان پاداشتی بەقەد نیوەی مووچەكەمی بۆم دەبڕیەوە. هێشتنەوەی پاش دەوام چەند جارێكی تریش دووبارە بۆوە. رۆژێكیان كە پاش دەوام مابووینەوە. وتی وەرە لە ژوورەكەی من كار بكە. منیش نەمزانی مەبەستێكی هەیە. لە ژوورەكەی ئەو مامەوە و ئەو كارانەم دەكرد كە ئەو داوای كردبوو. ئینجا دوای تەواوبوونی كارەكەی وتی: (لەیلا) دانیشە كارم پێتە. وتم: فەرموو كاری چیت پێمە من درەنگی ماڵەوەم، سەرەڕای وەزیفەی خۆم كاری زیاتریشم پێدەكەی. ئیدی كۆمەڵێك شتی لەو بابەتەم وت. وتی: ئەگەر حەز بكەی لەمڕۆوە ناهێڵم یەك كاری زیادە بكەی و پاداشتیشت زیاتر بۆ دەبڕمەوە. بەو مەرجەی بە داواكارییەكانی من رازی بیت. وتم: من ناتوانم شوو بە تۆ بكەم تەمەنمان لەیەكەوە زۆر دوورە. وتی: ئێ باشە بەبێ شوو كردن بێت. با بەنهێنی بێ شوو كردنەكە. پاشان كە زانی هەر رازی نابم وتی با پێوەندیمان بەیەكەوە هەبێت و كەسیش پێینەزانێ. پاش ئەو قسەیە بووە مشتومڕمان بە تووڕەیی هاتمە دەرەوە و فەرمانگەم بەجێهێشت. رۆژی دواتر نەچوومە دەوام. پاش دوو رۆژ ناردی بە شوێنما و چوومە ژوورەكەی و وتی ئەوەی لە نێوانماندا روویدا با لە نێوان خۆماندا بێ و كەس پێی نەزانێت. بەمجۆرە شتەكەمان بە نهێنی هێشتەوە. دە رۆژێكی بەسەر داچوو دووبارە دەستی پێكردەوە. ئەمجارە هەر لە ژوورەكەی خۆی كە خەریكی كاری فەرمانگە بووم هەر هێندەم زانی دەرگای ژوورەكەی داخست و دوای ماوەیەك كە غافڵ ببووم، لە پڕ لە پشتەوەڕا پڕی دامێ و توند بەخۆیەوەی كوشیم و كەوتە ماچ كردنم تا خۆم لە دەستی دەرهێنا خەریك بوو بخنكێم، پەرداخێكی شووشە لە سەر مێزەكەی بەردەمم بوو، دەستم دایە و لە تەپڵی سەریم دا. كە چاوم بەم دیمەنە كەوت یەكسەر دەرپەڕیمە دەرەوە. بەڕاكردن بەرەو دەرگای دەرەوە غارم دا. تەنیا مام حوسێنی پاسەوان لە ناو فەرمانگە بوو كە چاوی پێمكەوت وەها شڵەژاوم و لە من زیاتریش كەسێك لە فەرمانگە نییە واقی وڕما و وتی ها كچم چیبووە، ئەوە تۆ تا ئێستا لە ناو فەرمانگە بەم درەنگە وەختەوە چیتدەكرد؟ گوتم خەریكی كاری خۆم بووم و هیچ دەنگم نەكرد و رۆیشتم. بەیانی كە چوومەوە فەرمانگە كەس بە مەسەلەكەی نەزانیبوو ئەویش هیچ قسەی نەكرد و رۆژی دواتر نووسراوێكم نووسی و داوای واز هێنانم كرد و چوومەوە ماڵەوە و وازم لە فەرمانگە هێنا. پاش مانگێك لەم رووداوە ئەندازیارێك هاتە داوام و خوا كردییە نسیب و شووم كرد و ببڕای ببڕ جارێكی تر نەچوومەوە سەر وەزیفە.

ئەگەر تەماشا بکەین لەدێر زەمانەوە پیاوان و کۆمەڵگە بەگشتی حەزیان لەکوڕ بووە، ئەوەتا لەلای عەرەبەکان بەر لەهاتنی ئایینی ئیسلام کچانیان زیندە بەچاڵکردووە و لەلای زۆر لەنەتەوەو خێڵەکان ڕێز بۆ کچ دادنەنراوە.

خودای گەورە ئەگەر منداڵبدات کوڕ بێت یان کچ وەك خەڵاتێك لەلایەن کۆمەڵگەوە تەماشا دەکرێت، بەڵام دەبێ ئەوەش بزانین زۆربەی کۆمەڵگە باوکسالارییەکانی ڕۆژهەڵات حەزدەکەن کوڕیان ببێت نەك کچ، چونکە کوڕ بەپیرۆزتر تەماشا دەکەن، ڕەنکە بۆ ئەمەش هەندێك بیروبۆچوون و هەندێك بیروباوەڕی تایبەتی هەبێت.

ئەگەر کوڕم ببێت، ئەوا هاوسەرەکەم زیاتر منی خۆش دەوێت، ئەمە باوەڕی خاتوو هاژەیە. ناوبراو وای دەبینی بوونی کوڕ لەناو یەك ماڵدا بوون و یەکپارچەیی ئەو ماڵە بەهێز دەکات و ناهێڵێت ئەو ماڵە تووشی لێکترازان و لەبەر یەك هەڵوەشان بێت، بۆیە

ئامادەکردنی: دیارسالار

بۆچی خێزانەکان حەزیان لەکوڕە؟

هەمووومان حەزدەکەین کە کوڕمان ببێت، نەك کچ. ئەگینا وەك خۆمان دەزانین هەردووکیان پیرۆزن چ کوڕبێت چ کچ، بەڵام کۆمەڵگە کوڕی پێ خۆشترە.

خاتوو نیان ئەحمەد بوونی کوڕ بۆ ئەوە دەگەڕێنێتەوە کە ئەگەر ماڵێك کوڕیان بێت یان کچیان ببێت، ئەوا ئازادن، بەڵام بەشێوەیەکی گشتی پیاوان زیاتر حەزیان لەکوڕە، نەك کچ. لەبەر ئەوە ئێمەش حەزمان لێیە ببین بە دایکی کوڕان.

ئەگەر کوڕ نەبێت هاوسەرەکەم تەڵاقم دەدات، ئەمە قسەی خاتوونێکی تەمەن بیست و پێنج ساڵان بوو وەك ئاماژەی پێدا کە ئەگەر کوڕ نەبێت هاوسەرەکەی ئەینێرێتەوە بۆ ماڵی باوکی، چونکە ئەم بەڵێنی پێداوە کە کوڕیان ببێت و لەبەر ئەوەی کە تائێستا هەر کچیان بووە، ئیتر ئەمجارەیان دەبێت کوڕبێت.

خاتوو گوڵاڵە ئەسعەد وای دەبینی ئەگەر بەویستی ئافرەت خۆی بێت، حەزدەکات کە کچی هەبێت، بەڵام کۆمەڵگە بوون کوڕی فەرزدەکات، چونکە دایك حەزدەکات کەسێك هەبێت یامەتی بدات نەك لەبەر ئەوەش کە کچان زیاتر هاوکاری دایکیان دەکەن، بەڵام کۆمەڵگەی باوکسالاری زیاتر پیرۆزی دەداتە کوڕان بۆیە ئافرەتیش ناچارە بۆ لەبەبەر چاوگرتنی کۆمەڵگە بیەوێت کە کوڕی هەبێت.

دکتۆرە بیلاڤ وەك پزیشکێکی ئافرەتان ئاماژەی بەوەدا کە لەڕووی تەندروستییەوە ئافرەت هیچ ڕۆڵێك نابینێت لەوەی کە کوڕی ببێت یان کچ، چونکە لەئەنجامی یەکگرتنی کرۆمۆسۆمەکان ڕوودەدەن، بەڵام کۆمەڵگەی ئێمە چونکە تەقلیدی و خێڵەکیە، تەنیا تاوانەکە دەخاتە پاڵ ئافرەتەکە.

خاتوو شەپۆل وەك توێژەرێکی کۆمەڵایەتی ئاماژەی بەوەدا پێویستە هەمووومان ئەوە بزانین کە بوونی کوڕ یان کچ هەردووکیان منداڵن خودای گەورە پێمان دەبەخشێت، بەڵام بوونی کوڕ کە زۆر پیرۆزی دراوەتێ دەگەڕێتەوە بۆ نەبوونی وشیاری تاکەکان کە نەیانتوانیوە خۆیان ڕۆشنبیر بکەن، هەر لەسەر نەریتی خێڵەکی ماون، چونکە نەریتی خێڵەکی پیرۆزی دەداتە کوڕان، نەك کچ. بۆیە ئافرەتان ناچارن کە کوڕیان ببێت بۆ ئەوەی لای هاوسەرەکەیان و کۆمەڵگە خۆشەویست بن.

خاتوو هیرۆ حاجی اسماعیل کەئێستا دایکی کوڕێکە ناوبراو وای دەبینی کە کوڕ بۆ کۆمەڵگای ئێمە زۆر پیویستە بۆ یە هەمووو دایکان خەو بەوەو دەبینن کە کوریان ببێت لەجیاتی کچ چونکە کچ لەناو کۆمەڵگای ئێمەدا هیچ جۆرە نۆرمێکی کۆمەڵایەتی گرنگی نیەو تەنیا وەك هاوڵاتی پلە دوو تەماشا دەکرێت بۆ هەمووومان کاتێك کەدەزانین کە دەبین بەدایکی کوران زۆر دلخۆشدەبین بەپیچەوانەوە کاتێك کەدەبین بەدایکی کچان خەم دامان دەگرێت.

خاتوو بەناز حەسەن عەلی کە ئێستا دایکی دووکچە ڕای پیچەوانەی هەبوو بەوەی کەکورو هەردووکیان مرۆڤن دیاریەکن لەلای خودای گەورەو میهرەبانەوە، ئەگەر منداڵەکەی کەدەتبێت کوربێت یان کچ ئەوا هەریەکەیان خۆشیەکی تایبەتی خۆی هەیە ئەگەر کوربێت دەبێتە پشت وپەنا ئەگەرکچیش بێت هاوکاریمان دەکات بەهەرحاڵ هەردووکیان

وەك خەڵاتێك لەلایەن خودای گەورەو پیمان بەخشراون، بەڵام ئەوجیاوازیە ی کەهەیە بۆبوونی کوڕ یان کچ لەلایەن کۆمەڵگاوە دروستکراوە چونکە کورلەلایەن کۆمەڵگاوە بەهێز وتواناوە تەماشا دەکرێت بەڵام کچ بە ڕەگەزێکی ناسك بیهێز.

بەڵام دەبێت ئەوەش بزانین کە زۆربەی کۆمەڵگاکانی مرۆڤایەتی بەتایبەتی کۆمەڵگا باوکسالاریەکانی ڕۆژهەڵات حەزدەکەن کوریان ببێت نەك کچ چونکە کوڕ بەپیرۆزتر تەماشا دەکەن .

بوونی کوڕبۆ نۆرمە کۆمەڵأ یەتیەکان دەگێرێتەوە ئەمەباوەڕی خاتوو نیهال ئەحمەدە کەناوبراو ئاماژەی بەوەدا کەزیاتر لەناو کۆمەڵگا رۆژهەلاتیەکان وبەتایبەتی کۆمەڵگای کوردەواری کورپیرۆزی خۆی هەیە لەبەر ئەوەی کەئەم کۆمەڵگایانە حەزدەکەن خاوەنی هێزبن و هەمیشە بەهێزە باس لەشتەکان بکەن چونکە کۆمەڵگای ئیمە کارتیکراوە بەکۆمەڵگای عەرەبی کەکۆمەڵگایەکی خێللەکی بووە بەدرێژای مێژوو تەنانەت عەرەبکان بەر لەهاتنی ئاینی پیرۆزی ئیسلام کچیان زیندەبەچاڵدەکرد و هیچ ریزێکیان بۆکچان دادەنەدا بۆیە ئەم نەریتە لەئەنجامی هاوسێیەتی وتیکەڵاوبوون تیکەڵ بەئێمەش بووە .

ئەگەر کورم نەبێت ئەوا هاوسەرەکەم تەلاقم دەدا، ئەمەباوەڕی خاتوو هەناو ئەحمەدە کەئێستا چاوەڕوانی کۆرپەلەیکی کورە،ناوبراو وای دەبینی بوونی کۆربۆ ئافرەت زۆرباشە رۆلی ئەو ئافرەتە لەناو ماڵدا بەهێز دەکات لەلایەکی ترەوە ئەگەر ماڵێك کوریانبێت تەبای لەناو ئەوماڵەدا دروست دەبێت ئەوکۆرپەلە کورە یەکپارچەی ئەو ماڵە بەهێز دەکات ناهێلێت تووشی لیکترازان بێت بۆ هەمووو مان حەزدەکەین کەکورمانبێت .

نیوەڕۆی لێدەهات نەخۆشخانە بەرەو چۆڵبوون دەچوو، هەموو پزیشك و کارمەندانی نەخۆشخانە کارەکانیان بەجێدەهێشت و دەڕۆیشتنەوە بەرەو ماڵ، نەخۆشەکانیش لە چاوەڕێی رەحمەتی خودای گەورە و تاکو تەنیا بوون و هاوکارەکانیان نەیاندەزانی کاتێك کە باری تەندروستی نەخۆشەکەیان تێك دەچوو روو لەکۆێ بکەن و هانایان بۆکێ بەرن، ئەمە بەسەرهاتی نەخۆشێك و هاوکارەکەیەتی لە یەکێك لە نەخۆشخانەکانی شاری هەولێردا بردیانەسەر.

ئێوارەیەکیان دایکی سۆلین تووشی نەخۆشیەکی کوشندەهات و رووبانکردە هەموو نەخۆشخانە تایبەتییەکانی شاری هەولێر، بەڵام لە هیچکامیان شوێنێکیان بۆ حەوانەوەی نەخۆشەکەیان دەست نەکەوت لەبەر ئەوە رووبانکردە نەخۆشخانەیەکی حکومی و ناچار لەوێ خەواندیان، چەند رۆژێك لەو نەخۆشخانەیە لەبەشی فریاکەوتنی خێرا مانەوە، بەڵام دواتر ناچاریان کردن کە رووبکەنە یەکێك لەنهۆمە بەرزەکانی ناو نەخۆشخانە، ئەمانیش وەك هەموو نەخۆشەکان روویان کردە یەکێك لەو قاوشانەی کەتەنیا بەناو بەنەخۆشخانە هەژماردەکرێت، بەڵکو هیچ جۆرە نۆرمێك و پرانسیپێکی نەخۆشخانەی تیادا نەبوو. لێرەوە کارەساتێکی غەمگیناوی بۆ هاوکاری نەخۆشەکە دەستی پێکرد کاتێك کە دایکی باری تەندروستی تێکدەچوو ناچار دەبوو داوا بکات کە پزیشکی ئێشکگر بێت بۆ چارەسەری، بەڵام پزیشکی ئێشکگر هیچ سەردانێکی نەدەکردن و بەهیچ شێوەیەك لەهیچ کام لەنەخۆشەکانی نەدەپرسیەوە، هەر لەدوای کاتژمێر (٢)ی نیوەڕۆوە پزیشکی ئێشکگر دەچوو خۆی لە ژووری تایبەت بەخۆیاندا دەنووست یان تەماشای تەلەفیزیۆنە تایبەیەکەی خۆی دەکرد، بەهەرحاڵ دەرگای دادەخست بەرووی نەخۆشەکاندا و کەس فریای دایکی سۆلین نەدەکەوت کاتێك کە باری تەندروستی تێکدەچوو، بەڕاستی رۆژگارێکی ناخۆش بوو، سۆلین چاوەڕێی فریادڕەسێکی خەیاڵی بووە وەك ئەو فریادڕەسە وەهمیەی کەلەناو لەفلیمەکاندا پەیدا دەبێت کەسێکی نوقوم بوو لەناو ئاودا رزگار بکات، تۆبڵێی لەجیهاندا ئەم هەموو زانا بلیمەت و بەناوبانگەی ئەورووپا و رۆژهەڵاتی ئاسیا کە هەوڵدەدەن ئاژەڵێك

بەسەرهاتی نەخۆشێک

یان زیندەوەرێکی ورد لەمردن رزگار بکەن، هەوڵنادەن فریای نەخۆشێك بکەون لە وڵاتێکی جیهانی سێیەمدا کە چاوەڕێی ئەوەیە چارەسەرێکی سەرەتایی بۆبکەن و لە مەرگ رزگاری بکەن، بەڵام ئەمە روونادات لەبەر ئەوەی کەزیندەوەریان گیاندارێکن کە لە ئەورووپا دەژین و لەرووی تەندروستیەوە زۆر زیاتر جێگەی بایەخدەبێت لە مرۆڤێك کە لە وڵاتیکی جیهانی سێیەمدا ژیان دەباتە سەر، چونکە ئەو بارە ماددییەی کە ئەمرۆ کۆمەڵگەی ئێمەی هەژاندووە وای لەهەموو کەسێك کردووە کە بەهانای نەخۆشێکەوە نەچێت کەپێویستی بە چارەسەرە.

کە شەو دادەهات هۆڵی نەخۆشخانەکە تەواو کپ دەبوو، بەجۆرێك کەس نەدەما و دەنگ و ژاوەژاوی رۆژ هەمووی هێور دەبۆوە تاوە ناتاوێك نەخۆشێك گیانی دەبەخشی و خێرا وەك ئەوەی بەکتریایەك بێت هەر زوو لەنەخۆشخانەکە رەوانەی دەرەوە دەکراو دەنێردرا بۆمزگەوتەکان بۆئەوەی تەرمەکەی بشۆن و رەوانەی سەر قەبرانی شار بکرێ تا لەوێوە رەوانەی جیهانێکی نوێ دەکرێت کە تائێستا کەس نازانێت چۆنە ئەژین و چۆن ناژین.

دایکی سۆلین رۆژ لەدوای رۆژ باری تەندروستی بەرەو خراپبوون دەچوو تەنانەت کار گەیشتە ئەوەی کەهەموو پزیشکەکان بەمردوو حسابی بۆبکەن، بەڵام ئەمجارەشیان نەمرد هاتەوە ناو دنیای مرۆڤایەتی، بەڵام پاش ماوەیەك بەیانییەك لەپڕێکدا باری تەندروستی تێکچوو، ئەوەبوو هەرچی پزیشکی ناو ئەمشارەهەیە گەڕان، کەسیان ئامادەنەبوون بیبینن و چارەسەری خێرای بۆ بکەن، هەموو پزیشکەکان ئەوەندە نەخۆشیان بۆ نووسرابوو کەسیان ئامادەنەبوون چارەسەری بکەن، تەنانەت پزیشکی سۆنارەکە ئامادەنەبوو تەماشای ئامێری سۆنارەکە بکات لەکاتی ئەنجامدانی کارەکەیدا، هیچ جۆرە زانیاریەکی نەدا لەئەنجامدا نەخۆشەکەیان رەوانەی لای ئەویتر دەکرد، ئەمە بێجگە لەقەرەباڵغی ئێوارانی شەقامی پزیشکانی هەولێر کەبووە هۆی بێزاربوونی نەخۆشەکە تا لەئەنجامدا کاتژمێر دەی شەو کۆچی دوایی کرد. ئەمە بەسەرهاتنێکی غەمگینایی بوو کە لەشارەکەماندا روویدا.

سحرو جادوو لەهـ

دیاردەی سحر و جادوو یەکێکە لەو دیاردە کۆمەڵایەتییانەی کە زۆر دەمێکە بوونی هەیە، لەناو کۆمەڵگەی مرۆڤایەتیدا مێژوویەکی قوڵی هەیە و دەتوانین ئاماژە بەوە بدەین کە ئەم دیاردەیە لەناو هەموو کۆمەڵگە مرۆڤایەتیەکان لەهەر یەکێکیاندا بەجۆرێک بوونی هەیە. دیاردەی سیحر ئەمڕۆ لەناو کۆمەڵگەی ئێمەدا زۆر بەربڵاوەو تەنانەت لەلای هەندێک

سەرەتا چاوم کەوت بە یەکێك لەو کەسانەی کە توانیویەتی ڕێژەیەکی زۆری ئافرەتان وەها لێبکات پەنای بۆبەرن و ناوبراو بەناوێکی خوازراوەوە(ئەیوب) خۆی ناساند.

ئەیوب ئاماژەی بەوەدا کە ڕێژەیەکی زۆری ئافرەتان لەشاری هەولێر ڕۆژانە رووی تێدەکەن و ئەو ماوەیەکی زۆرە ئەم کارە دەکات، بەڵام ماوەی چوارساڵە کارەکەی زۆر ناساندوێتی و داهاتی باشی بۆدابینکردووە و ناوبراو لە ناوەڕاستی نەوەدەکانی سەدەی رابردوو ماوەی دوو(٢) ساڵ لە ئێران ژیاوە و فێری ئەم کارە بووە و دواتر گەڕاوەتەوە، لە کۆتایی ساڵانی نەوەتەکاندا ویستویێتی ئەم کارە بکات و وەك جادووکەرێك سوود لەکارەکەی وەربگرێت، بەڵام لەو کاتەدا رەوشی کۆمەڵایەتی زۆر لەبار نەبووە بۆ ئەنجامدانی کاری جادووگەری، بۆیە کارەکەی تاڕادەیەك بەنهێنی کردووە، بەڵام ماوەی چوارساڵە بەقسەی خۆی کارەکەی زۆر سەرکەوتووە.

ناوبراو ئاماژەی بەوەدا کە دوو جۆر جادوو کردن هەیە، یەکێکیان (سحر الاسود) ئەوتریان (سحر الابیچ)ـە جۆری یەکەمیان کە بەجادووی رەش (سحر الاسود) ناسراوە ئەنجامدانی زۆر زەحمەتەو نرخەکەشی گرانەو زۆر زەحمەتیش پێشکەش بە ئافرەتەکان دەکرێت کە سەردانم دەکەن، چونکە کاتێکی زۆری پێویستە بۆئەنجامدانی و پێویستی بەکۆمەڵێك ئامرازی تایبەتی نادیاری رۆحانی هەیە و ڕێژەیەکی کەمیش لە ئافرەتان پەنای بۆدەبەن، چونکە زۆریان بەگوناهی دەزانن و ئەمجۆرەیان زیاتر بۆئەنجامدانی کاری ناڕەوا دەکرێت وەك ئەوەی هەندێك جار پیاو هاتوونە بۆ لام داوایان لێکردوم دەبێت بەختی ئافرەتیان بۆ رەشبکە تا نەتوانن ئەو کچانە شوو نەکەن و پارەی زۆرم پێشکەش دەکەن و دەڵێن دەبێت کارێکی وەهامان بۆبکەیت کە ئەو کچانە بەختیان رەشبێت یان جار هەبووە بە(سحر الاسود) ژنم بەتەڵاقدان داوەو خێزانم لەبەر یەکتری هەڵوەشاندووە و هەندێك جار ئافرەت هاتوون و داوای بەخت رەشکردنی ئافرەتی تریان کردووە، بەڵام جۆری دووەمیان کە بەجادووی سپی (سحر الابیچ) ناسراوە ڕێژەیەکی زۆر لە ئافرەتان رۆژانە پەنای بۆدەبەن، ئەم جۆرەیان وەك نوشتە کردن دێت کە بۆ زۆربەی شتەکان ئافرەتان دەیکەن وەك ئەوەی بۆ ئەوەی کە دڵی مێردەکانیان نەرم بێت لەگەڵیاندا یان بۆ ئەوەی کە کارێکیان بۆئاسان بکرێت یان هەندێك جار بۆ کردنەوەی نسیب بۆ کوڕو بۆ کچ دێنە لام منیش بۆیان ئەنجام دەدەم و زۆر جار ئافرەت هاتوون داوایان لێکردووم نوشتەیان بۆ بکەم منداڵیان ببێت یان هەندێکیان هاتوون داوای نوشتەیەکیان کردووە بۆئەوەی مێردەکەیان لێیان نەدات، زیاتر ئەمانە داوای ئافرەتانن. بەڵام داوای پیاوان جیاوازە وەك ئەوەی هەندێك جار کوڕ دێن داوای نوشتە دەکەن بۆئەوەی کەکچێك پێیان رازیبێت و شویان پێبکات، یان زۆر جار دایك هاتووە نوشتەی کردووە کوڕەکەی بەقسەی بکات و کێشە نەکات لەماڵەوە، ناوبراو وتیشی لەماوەی ئەم چوار ساڵەی دواییدا ڕێژەی ئەو کەسانەی پەنادەبەنە بەر سحر و جادوو زۆر زیادی کردووە بەجۆرێك ئەگەر ئەو ڕێژەیە بەراورد بکەیت لەگەڵ سەرەتای ساڵانی (٢٠٠٠) دا بەڕێژەی دەقات زیادی کردووە. ناوبراو وتی: لە ساڵی (٢٠٠٢) ویستم ئەمکارە بکەم لەماوەی شەش مانگدا تەنیا چوار ئافرەت هاتن بۆ لام ئەوەندە خەڵك کەمدەهاتن تەنانەت هەتا نزیك ساڵی (٢٠٠٥) هەربەم شێوەیەبوو، بەڵام ئێستا ڕێژەی ئەوکەسانەی کەسەردانم دەکەن زۆر زیادی کردووە، رۆژهەیە دە تا پانزە ئافرەت و دە تا دوانزە پیاویش دێن کەئەمەش بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کەخەڵك زۆر باوەڕیان بەم شتانە هەیەو لەهەموو شێتێك زیاتر پەنای بۆ دەبەن، چونکە کێشەکان زۆرن خەڵکیش پەنا بۆ ئەم دەهێنن.

هەرلەوێ چاوم بەئافرەتێك کەوت ئەویش خۆی بە خاتوو (س) پێناساندین، ناوبراو ئاماژەی بەوەدا کە

ــەولێر بۆتە دیاردە

لــە تاکەکانــی کۆمەڵگە بۆتە نەریتێکی رۆژانە، ئەمە ســەرەڕای ئەوەی کــە ئەم دیاردەیە نەک کێشــەیە، بەڵکو لەکێشــەش ترســناکترە، چونکە چەندین ماڵ و خێزان وێران دەکات مــن نامەوێت بەدێژی ئێســتا قســەی لەســەربکەم و دەمەوێت لە ریپۆرتاژێکــدا بابەتەکە شیبکەمەوە.

ئەو زۆر باوەڕی بە نوشتەکردن هەیەو تەنانەت رۆژانە دێــت و دەیکات لەبەر ئەوەی کە ئەو پێشتر هاوســەرەکەی بەقســەی دایکی بە بەردەوامی ئازاری ئەمی داوەو زۆر لەگەڵیدا خراپ بــووە، بەهۆی برادەرێکیــەوە هاتۆتە لای ئــەم کابرایەو نووشــتەیکردووە ئێســتا هاوسەرەکەی زۆر باشــبووە لەگەڵیدا، ئەمە ســەرەڕای ئەوەی ئێســتا هاوسەرەکەی زۆر بەقسەی دەکات و ئەمیش مانگانە سەردانی ئەم پیاوە دەکات و نوشتەی بۆدەکات و بڕێك پارەی باش پێشکەشی ئەم پیاوە دەکات، هەر لەوێ چاوم بــە کچێکی تر کەوت کە یەکەم جاری بوو دەهات و هۆی هاتنی بۆ لای ئەم کابرایــە ئەوەیە کە ئەو قەیرە کچە و تەمەنی نزیکەی (٤٥) ســاڵە، بــە وتەی خۆی کە وتی هەستدەکات لەلایەن خزمەکانیەو بەختی بەســترا بێتەوە، چو نکە تائێســتا هەرکەســێك هاتبێت بۆداوای ئەم کێشــەیەك روویداوە و تێکچۆتەوە، هیوادارم ئەمجارەیان کێشەکەم چارەبێت، پاشان ژنێکی بەتەمەنم بینی کــە دەهاتە دەرەوە وتی: من کێشەکەم لەوەدایە کە نۆ کوڕم هەیەو کەسیان بەقســەم ناکەن هاتووم کە نوشتەیەکم بۆبکەن بۆ ئەوەی شیرین بم لەلای ئەو کوڕانە.

هەر لەوێ چاوم بەخانمێکی شۆخو شەنگ کــەوت کە لەگەڵ دایکیــدا هاتبوون بۆلای ئــەم جادووگەرە، ناوبراو پێــی راگەیاندم کە بەشــێکی زۆری خزم و کەسەکانیان بەهۆی ئەم جادووکەرەوە توانیویانە شــووبکەن، لەبەر ئەوەی کە ئێستا ئەمیش تەمەنی نزیکەی ٣٨ ســاڵەو تائێستا کەس نەهاتووە بۆداوای لەبەر ئەوە هاتووە پارچەیەك زێڕی پێشــکەش بەو جادووگەرە کردووە هەتا بەختی بۆبکاتەوە.

خاتوو بەناز ئەحمەد وەك توێژەرێکی دەروونی ئاماژەی بەوەدا کەدیاردەی ســیحر و جادوو لەنــاو هەموو کۆمەڵگــە رۆژهەڵاتییەکاندا بوونی هەیە بەتایبەت ئــەو کۆمەڵگەیانەی کەئاستی رۆشنبیری تاکەکانیان نزمە کــە کۆمەڵگــەی ئێمەش یەکێکە لەوان، لەبەر ئەوە شــتێکی ئاساییە کە ریژەیەکی

بەرچاوی ئافرەتان بۆ جێبەجێکردنی کارەکانیان روو لەم کەسانە بکەن، هەرچەندە بەڕای خۆم ئەم کەسانە ناتوانن دەستکاری هەندێك شتی غەیبی بکەن، بەڵام دەتوانن هەندێك شت وەك چاوبەســت پێشکەش بەهاووڵاتیان بکەن و وا لە خەڵکانێك بکەن کە سەردانیان بکات.

مامۆســتا حەکیــم عەبدولکەریــم وەك دەرچوویەکی کۆلیژی شــەریعە و شارەزایەك لە خوێندنی ئیســلامی ئاماژەی بەوەدا کە ســیحر و جادوو مێژوویەکی دێرینیان لەگەڵ مرۆڤەکانــدا هەبووە و بــەر لەهاتنی ئایینی پیرۆزی ئیسلامیش زۆر خەڵك متمانەیان پێی هەبووە، بەڵام ئەمڕۆش لەکوردستان رێژەیەکی بەرچــاو خەڵك پەنای بۆ دەبــات، بێگومان ئەمەش لەبەر ئەوەی کە ئاســتی رۆشنبیری خەڵك زۆر نزمەو باوەڕی ئایینیشیان لاوازبووە، لەهەمانکاتدا ناتوانین بڵێین ئەو جادووگەرانە هیچیان پێناکرێت، بەڵکو لەهەموو سەردەمێکداو تەنانــەت دەقە ئایینییەکانیــش ئاماژەیان بە رۆڵی جادووگــەرەکان داوە لەجێبەجێکردنی کارەکاندا، بەڵام مرۆڤی موسڵمان دەبێت خۆی لەجادووکردن بەدووربگرێت و نەهێڵێت تووشی ئەوشتانەبێت.

من لە کۆتایدا وەك توێژەرێکی کۆمەڵایەتی چەند ســەرنج و تێبینیەکــم هەیە دەمەوێت بیخەمە بەردەم ئێوەی بەڕێز:

١ــ دیــاردەی ســیحر و جادووکــردن بەهەموو جۆرەکانیەوە ئەمڕۆ لەزیادبووندایە، بەشــێوەیەکی بەردەوام روو لەرێژەیەکی زۆر بەرز دەکات.

٢ــ دیــاردەی ســیحر و جادووکــردن مەترســییەکی گەورەی لەسەر ژیانی تاك و کۆمەڵگــە هەیە، چونکە هەندێك جار دەبێتە هۆی تێکدانی شێرازەی ژیانی تاك.

٣ــ هۆکاری ئەم زیادبوونــە بەردەوامەی دیاردەی ســیحر و جادووکــردن دەگەڕێتەوە بــۆ ئەوەی کە لەنــاو کۆمەڵگــەی ئێمەدا کێشــەو گیرو گرفتەکان بە بەردەوامی روو لــە زیادبوونن کە ئەکەش وادەکات هەندێك لە تاکەکان پەنابەرنە بەر ئەم کارە.

٤ـ نەبوونی رۆشــنبیری خــودی لەلای تاکی کورد یەکێکە لەســەرەکیترین هۆکار کە وادەکات تــاك پەنا بباتە بەر ئــەم دیاردەیە، چونکە ئەگەر تاك هزری رۆشنبیری هەبێت پەنا بۆ ئەم دیاردەیە نابات.

٥ـ پێویســتە هەوڵبدرێــت لەدەزگاکانی راگەیانــدن و ســەنتەرە رۆشــنبیرییەکان هەڵمەتێکــی ســەرەکی دەســتپێبکەن بــۆ بنبڕکردنی ئەم دیاردەیە.

ئا: دیار سالار

ئینتەرنێت وکێشەو گیرو گرفتەکانیان

ئینتەرنێت یەکێکە لە ئامێرە تەکنۆلۆژییەکان کەئەمڕۆ لـە گشـت پارچەکانـی جیهانـدا لەئەنجامـی شۆڕشـی تەکنۆلۆژیدا بڵاو بۆتەوە.

بێگومان لە ڕۆژگاری ئەمڕۆماندا ئینتەرنێت وەک گشـت پارچەکانی جیهان دا لە هەرێمی کوردستاندا بڵاو بۆتەوە و ژمارەیەکی زۆر لە لاوان بەشێوەیەکی زۆر سەرنج ڕاکێشانە ئالـوودەی ئینتەرنێت بوون، تەنانەت هەندێک لە لاوان ناتوانن بۆماوەیەکی کەمیش لێی دووربکەونەوە، گەلێگ دەرئەنجامی ئیجابی و سلبی هەیە، شایەنی وتنە ئەوەی ئەرکی سەرەکی منە لەم ڕیپۆرتاژەدا ئاماژە بەوەبدەم کە تاچەند ئینتەرنێت کێشـەو گیروگرفتی بۆ کچان دروست کردووە لەکاتی چاتکردندا:

ئا: دیار سالار

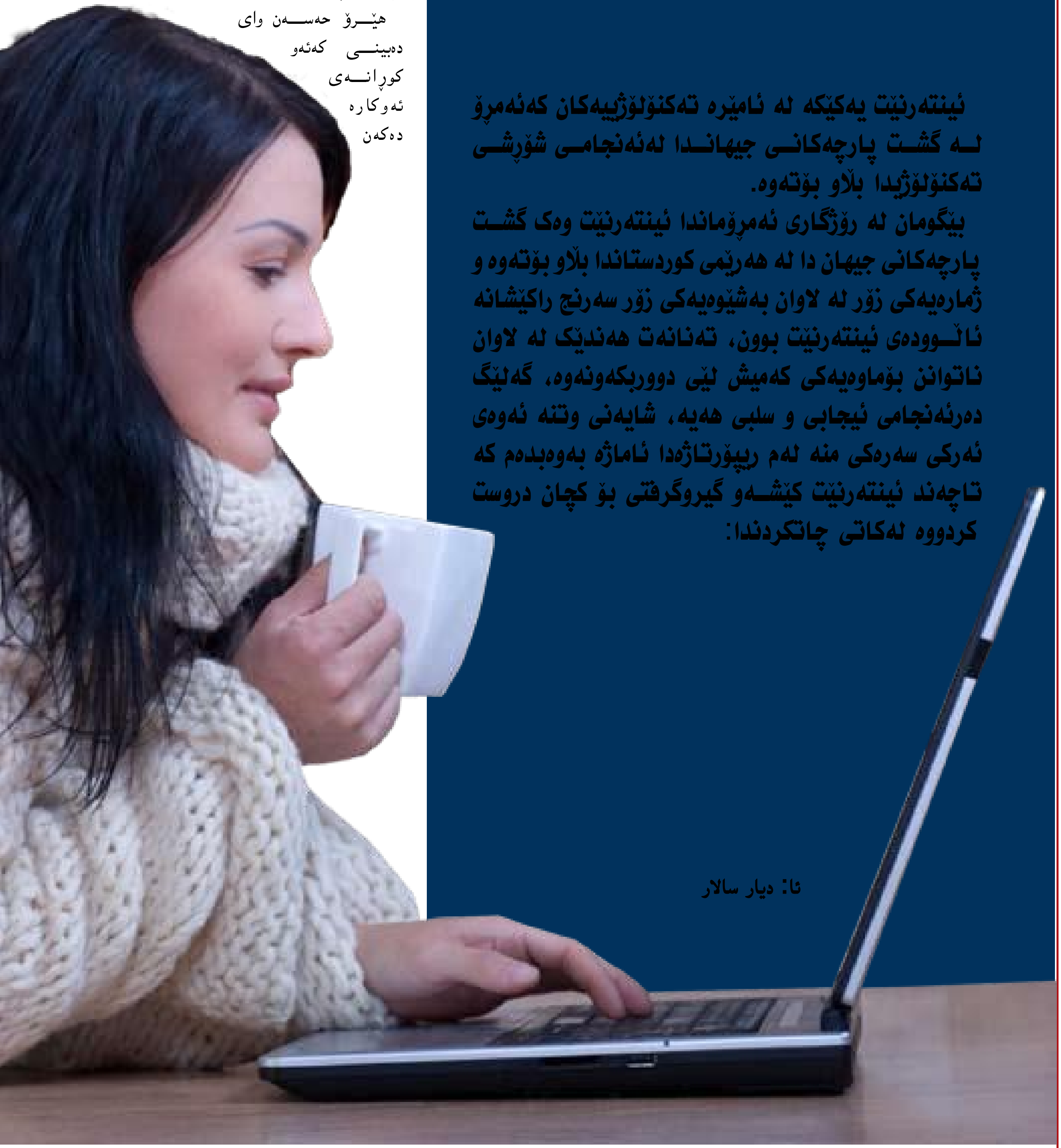

سەرەتا خاتوو شنۆ، کوڕانی بەوە تاوانبارکرد کە دەبنە هۆی ئەوەی کە ئینتەرنێت بەلایەنی خراپـدا بەکاربێت لەبەر ئـەوەی کەچەندین جـار کـوڕان لەکاتـی چاتکردنـدا داوای وێنەیان لێکردووە و ناوبـراو ئاماژەی بەوەدا کە کوڕێك ماوەی دووسـاڵ چاتی لەگەڵدا کـردووە بەڵێنی پێداوە کە دەبێتە هاوسـەری و قسەی سـۆزداری لەگەڵ کردووە تەنانەت داوای وێنەی لێکردووە، بەڵام دواتر وێنەکانی لە نـاو ئینتەرنێتدا لەنـاو ماڵپەڕەکاندا بڵاو کردەوە کەئەمەش کارێکی ناشایستەیەو دوورە لەبەهاکانـی مرۆڤایەتـی و تەنانەت دوورە لە هەموو بەهاکانـی مرۆڤایەتی کەئەمەش لەلای زۆربەی کوڕەکاندا شتێکی ئاساییە کە وێنەی کچان بڵاوبکەنەوە.

هێـرۆ حەسـەن وای دەبینـی کەئەو کوڕانـەی ئەوکارە دەکەن

وەک ئاژەڵێکی دڕندە وەهان، چونکە کچەکان بە خۆش باوەڕی خۆیـــان باوەڕیان پێدەکەن، چونکە کوڕەکان سەرەتا لەکچەکان دەپاڕێنەوە تا یەکتری بناســن داوای خۆشەویســتیان لێدەکەن و بەڵێــن دەدەن کە دێن و دەیانخوازن بەقسەو بەڵێنی بریقەدار وا لە کچەکان دەکەن کە متمتنەیان پێبکەن ودواترکچەکان وێنەیان بۆدەنێرن کەچی ئەوان دەچــن بەناو مۆبایل و ئینتەرنێتــدا بڵاوی دەکەنــەوە کەئەمەش دووره لەبەهاکان بەڕاســتی کارێکی ناشرینە، خاتوو ڤیــان عەبدولــڕەزاق وەک توێژەرێکی کۆمەڵایەتی وای دەبینی ســەرهەڵدانی ئەم دیاردەیە لە شــارەکانی هەرێمی کوردستانداو بەتایبەتی لەشاری هەولێر زۆر نوێیە ماوەی چەند ســاڵێکە بەم شــێوەیە بــە بەربڵاوی ســەری هەڵداوە دەتواتم بڵێم لە ساڵی ٢٠٠٨ بەدواوە ئەمە دیاردەیە زۆر تەشــەنەی کرد، ناوبراو هۆکاری تەشەنەکردنی ئەم دیاردەیەی لەشاری هەولێر بەم شــێوە خێرایە بۆ چەند هۆکارێــک گێڕایەوە لەوانە لەدوای ســاڵی ٢٠٠٨ هەڵاوســانێکی گــەورەی ئابووری لەشــاری هەولێردا دروســت بوو سەروەت و ســامان و پارە بەشێوەیەکی بەربڵاو لەلای چەند چینێــک پەیدابــوو، لەئەنجام دا چینێکی نوێ لەســەرمایەداران پەیدا بــوون کەمنداڵەکانیــان بەتایبەتی کوڕەکانیان هەندێک ئامێری وەک مۆبایل و ئینتەرنێتیان کەوتە دەســت کە بــۆکاری ترســناک و ناوزڕاندنــی کچان بــەکاری دەهێنن و واتە چینێک لەگەنجــەکان ســەریان هەڵداوە کە هیچ جــۆرە زانیارییەکیان نییە ســامانێکی بێشــوماریان لەبەردەســتدایە، بەڵام ناتوانن بۆکاری بەســوودو بەکەڵک بــەکاری بهێنن، بەڵکــو بەزیان لێدان بۆخەڵکــی تر بەکاری دەهێنن، چونکە ئەم گەنجانە هەست بە جۆرە نامۆبوونێکی رۆشنبیری دەکەن لەبەر ئەوەی کەهیچ جۆرە زانیارییەکی رۆشنبیریان نییەو کاتێکی زۆریان لەبەردەستدایە و خۆیان لەناو ئەو خێزانانە کە هەڵســوکەوتی کچەکانیان زۆر دەستنیشــانکراوەو ژیانی ئافرەت لەلای ئەو جۆرە خێزانانە زۆر سانسۆری لەسەرە بۆیە کاتێک کچێک دەبینــن کەخاوەنی ئازادییەکی زۆر بێت و لەئینتەرنێتدا چاتیان لەگەڵ بکات وادەزانن کە ئەو کچە کەم رەوشتە.

هێمن عەلی کە یەکێکە لەو گەنجانەی کە زۆربەی کاتەکانی تەمەنی لەناو چات کردندا بردۆتەسەر وای دەبینی کە ئەو کچانای لەناو ماڵپەڕەکانی ئینتەرنێتدا وێنەیان بڵاودەبێتەوە خۆیان تاوانبارن، چونکــە دەتوانن وێنەکەیان بــۆ ئەو کــوڕە نەنێرن کــەداوای وێنەکەیان لێــدەکات، بۆنوونە ناوبراو ئامــاژەی بەوەدا زۆر جار لەکاتــی چاتکردنی ناو ئینتەرنێتدا کەوتۆتە ئەوینداری لەگەڵ کچاندا زۆربەی جارەکان کچــەکان وێنەیان بۆناردووە هەندێک کچ وێنەی ئاســاییان بۆنــاردووە و هەندێک کچ وێنەیــان بۆ ناردووە بــەڕووت و قوتی جلوبەرگیان لەبــەردا نەبووە کەئەمەش خۆی لە خویدا ئەوە دەردەخات کە ئەوکچانە خەتای خۆیانە ئەگەر ئەو وێنەیان بڵاوبێتەوەو دەست خەڵکی کەوێت لەبەر ئەوەی کەئەوکچانە زۆر باش دەزانن کەئەو کوڕانە بۆ کات بردنە سەر قســەیان لەگەڵدا دەکــەن و تەنانەت زۆربیان خاوەنــی ژن و منداڵــن، کەچی ئەوان وێنەیان بۆدەنێرن و قســەیان لەکەڵ دەکــەن کەئەمانــە هەمووی دەوەستێتە سەر کچەکە.

هاوار حەســەن وتی ئەو بەقسەی خۆش و بە پاڕانەوە وا لەو کچانەی بەرامبەری دەکات کە باوەڕی پێبکەن کە بەڕاســتی خۆشــی دەوێن دێت بۆداوایان و وێنەی بۆبنێرن، ناوبراو وتی ســەدەها وێنەی کچم لەبەردەســتدایە کــە هەموویان بۆ نــاردووم و هەیانە بەجلی نووســتنەوە هەشیانە بەجلی دەرەوە و کچەکان نازانن من تەنیا بۆ کات بەســەربردن وادەکەم و هیچ جۆرە ئارەزوویەکــم بۆ هێنانیان نییە تەنیا مەبەستم رابواردنە پێیان، ناوبراو ئەووەی خســتەڕوو کە کچان هۆکارێکی سەرەکین بۆ ســووککردن و زڕاندنی ناوی خۆیان ئەگینا ئەگەر ئەوان وێنەمان بۆ نەنێرن، ئێمە ناتوانین بڵاوی بکەینەوە.

من لەکۆتایدا وەک توێژەرێکی کۆمەڵایەتی هەندێک شیکردنەوەم لەسەر ئەم بابەتە هەیە:

١. ئینتەرنێت وەک ئامێرێکی تەکنۆلۆژی سوودێکی زۆری هەیە دەتوانرێت بە بەردەوامی ببێتە سەرچاوەی کەلک و زانیاری کارئاسانی بۆتاکەکان بکات و بتوانرێت ببێتە گەورەترین کەلک بە مرۆڤایەتی ببەخشێت، بەڵام جێگەی داخە لەکوردســتاندا تەنیا لایەنە سلبییەکانی بەکارهێنــراوە بۆ ناوزڕاندن و ســووککردنی کەسی بەرامبەر.

٢ـ پێویســتە ســەرجەم ئافرەتان لەکاتی چاتکردنــدا زۆر ئاگاداری خۆیان بن نەهێڵن کەناونیشانیان ســووک بکرێت بەوەی متمانە بەهەموو جۆرە کوڕێک نەکەن و وێنەی خۆیان بۆهیچ کوڕێک نەنێرن.

٣ـ پێویستەدەزگا پێوەندی دارەکان هەوڵبدەن ســزای ئەوکەســانە بدەن کە ســووکایەتی بەئافرەتان دەکــەن و وێنەو ژمارە تەلەفۆنیان بڵاودەکەنەوە.

٤ـ ئەرکــی رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنییــە کــە هەوڵبــدەن هەڵمەتێکــی رۆشنبیرکردن دەست پێبکەن بۆ بەرگرتن لەم دیاردەیە.

ئەو کچەی کە نەمانی باوک

خوێنــەری ئازیز ئەم بەسـەرهاتە رووداوێکی راسـتەقینەیە کە لە شـاری هەولێر روویداوە، وەک ئامۆژگارییــەک بۆتــان بــاس دەکەین و ئەو کچە ناوێکی خوازراومــان بۆ هەڵبژارد تاوەکو نەناسرێتەوە.

ئا:دیار سالار

من لەخێزانێکدا دەژیام لەگەڵ باوکم و دایکم و دووخوشـکم و برایەکمدا، باوکمان پیشەی کاسب و دایکیشم مامۆستابوو، باری ئابووریمان زۆر باش بوو، چونکە باوکمان داهاتێکی باشی دەست دەکەوت کە ژیانێکی باشـی بۆهەمووماندابین کردبوو، تابڵێی رۆژگارێکی خۆشمان دەبردەسەر و رۆژانە باوکمان دەیبردینە شوێنە گشتییەکان و ئێمەش هەموومان فێری دەستبڵاوییەکی زۆر ببووین کە پارەمان زۆر بەبێ بەرنامە سەرف دەکرد.

رۆژێك لەرۆژان کاتێك کـە لەقۆناغی یەکەمی کۆلێژ بووم، باوکم تووشی نەخۆشییەکی کوشندەبوو کـە توانـای کارکردنی نەمـاو زۆربەی داهاتەکەشی خەرجکرد بۆچارەسەر کردنی و تەنانەت دوکانەکەشـی فرۆشت و قەرزی زۆری کرد بەمەبەسـتی چارەسەرکردنی، بەڵام بێسوود بوو تا لەئەنجامدا دووسـاڵ لەمەوبەر کۆچی دوایی کـرد، دوای نەمانی باوکـم ناچاربـووم کـە واز لە خوێندن بهێنـم بۆئەوەی ئـەو قەرزانـەی کەلەسـەرمان بوو پـڕی بکەمـەوە و بتوانم ژیـان و گوزەرانی خێزانەکـەم دابین بکەم، بەهۆی برادەرێکی باوکمەوە کارێکم دۆزیـەوە لەیەکێك لە کۆمپانیاکاندا بومە سـکرتێرەی بەڕێوەبـەری کۆمپانیاکـە توانیم لەمکارەدا تاڕادەیەك باری ئابووری خێزانەکەمان باش بکەم و خزمەتێك بە خوشەکانم و برا بچکۆلانەکەم بکەم، بەڵام لێرەوە گرفتێکی تر رووبەڕوومان بۆوە، ئەویش قسەو قسـەڵۆکی خەڵکی بوو کە تیـل و توانجیان تێدەگرتین و گاڵتەیـان بەمن و دایکم دەکرد لەبەر ئـەوەی کە باوکمان سـەرمایەداربووە ئێسـتا کچەکەی وازی لە خوێنـدن هێناوەو کاردەکات، بۆیە دایکیشـم داوای لەمن کرد واز لەکارەکەم بهێنم، ئەوەبوو وازم لەکارەکەم هێناو دوای ماوەیەك یەکێك لەبرادەرەکانی باوکم هات داوای منی کرد بۆ کوڕەکەی کە ئەگەر من شـووی پێبکـەم، ئەوا ئـەوماڵی باوکم بەخێودەکات و منیش یەکسـەر رازی بووم و چوومە قەفەزی هاوسـەرگیرییەوە، بەڵام خۆزگە قەد رازی نەبوومایە، چونکە هاوسـەرگیری نەبـوو، بەڵکو مامەڵەیـان لەگەڵ مندا وەك خزمەتکارێکی ئەسیوبی وابوو، هاوسەرەکەم رۆژانە پێی دەوتم کە منیـان وەك

ـــــی وێڵ و سەرگەردانی کرد

کارەکەرێك ڕاگرتـــووە نەك وەك ژنێك، هەمـــووکاری ماڵەکەیان پێدەکـــردم بێجگە لەوەی کە ڕۆژانە لێـــی دەدام و وەك ئاژەڵێکی دەستەمۆ مامەڵەی لەگەڵ دەکردم، دەبوو هەتا نیوەشەو چاوەڕێی بکەم و نابێت بخەوم هەتا دەگەڕێتـــەوە، ئەویش درەنگانی شەو بەسەرخۆشی دەگەڕایەوە

بۆماڵەوە، تەنانـــەت کاتێـــك کەدەرگام لـــێ دەکردەوە ئەوەنـــدە دڕندەبـــوو دەمی بەقسەی ناشـــرین دەکردەوە و بەسەرخۆشـــی لێی دەدام و ئـــازاری زۆری دەدام، تەنانەت بۆی دەستنیشـــانکردبووم دەمتوانی لە حەفتەیکدا تەنیا یەك جار سەردانی ماڵـــی باوکم بکـــەم و دەبوایە ئێـــواران نان بۆخۆی و ســـەرجەم برادەرەکانـــی ئامادەبکەم، تالەئەنجامدا ناچاربـــووم هەڵهاتم و ڕوومکردە ئەم جێگەیـــە کەهەندێك کەس بە لەشفرۆشـــم دەزانێت، ئێســـتا چاوەڕێم ڕۆژێك لەڕۆژان لەو دڕندەیە ڕزگارم بێت.

من وەك توێژەرێکی کۆمەڵایەتی لەم بەسەرهاتە ڕاستەقینەیەدا چەن ئامۆژگارییەکم هەیە.

١ـ مرۆڤ نابێت دەســـتبڵاو بێت، دەبێـــت کاتێك کە پارەمان زیادبوو پاشەکەوتی بکەین بۆ ڕۆژانی ڕەش.

٢ـ نابێـــت کاتێك لەشـــوێنێك دا ئافرەتێك کاردەکات کۆمەڵگـــە تیل و توانجی لێبـــدات، ئەگەر تیل و تولانجی لێدا، نابێت ئەو بەسەر خۆی بهێنێت، بەڵکو دەبێت خۆڕاگربێت.

٣ـ هاوسەرگیری گرنگترین و نایابترین پرۆسەیە لە ژیانی تاکدا، بۆیە دەبێت زور بەوردی هەنگاوی بۆ هەڵبنێن.

کێشەو گیروگرفتی نابینا لەناو کۆمەڵگەی کوردیدا

خاوەن پێداویســـتییە تایبەتەکان بەشێوەیەکی گشـــتی و نابینا بەشـــێوەیەکی تایبەتی لەناو کۆمەڵگەکانی رۆژهەڵاتدا کێشە و گیروگرفتیان زۆرە، هۆکارەکانیشـــی زۆرن لەوانە رەنگە هەندێکیان پەیوەســـت بێت بەخودی کۆمەڵگە رۆژهەڵاتییەکان کە رۆشنبیرییان دەربارەی خاوەن پێداویستییە تایبەتییـــەکان نییە، چونکە تاکەکانی نـــاو کۆمەڵگە رۆژهەڵاتییەکان هیچ جۆرە زانیارییەکیان نییە دەربارەی مامەڵەکردن لەگەڵ کەســـانی خاوەن پێداویستی تایبەتدا. بەشێکی هەرە زۆری نابیناکان بەدەست کێشەو گیروگرفتی ناو کۆمەڵگەوە دەناڵێنن، تەنانەت بەشێکی زۆری کێشەکان کێشەنین، بەڵکو مرۆڤی نا رۆشنبیر و نادروستی ناو ئەم کۆمەڵگەیەی ئێمە کێشەکانیان بۆدروستکردون، ئەوەی زیاتر ئەرکی سەرەکی منە لەم رێپۆرتاژەدا تیشک خستنە سەرکێشەو گیروگرفتی نابیناکانە لەزاری خۆیانەوە بۆئەوەی بەشێوەیەکی پراکتیکیانە لە قەیران و کێشەکانیان تێبگەین.

هەر لەنـــاو باخچەکەی پەیمانـــگای رووناکی نابینایاندا ئەوەی ســـەرنجی راکێشـــام ئەو مرۆڤە نابینایەنەم بینی کە خودای تاك و تەنیا لەشیرینترین هەست بێبەشـــی کردوون کە بینینە، بەڵام ئەوان لە هەوڵی بەردەوامدان بۆ ژیـــان، هەندێکیان خەریکی یاریکردن بوون و هەندێکی تر لەوان پێکەوە قســـەیان دەکـــرد و هەندێکی تر خەریك بـــوون خۆیان فێری گۆچـــان دەکـــرد، هەندێکـــی تر لەو نابیانایانەی لەتەمەنی هەرزەکاریدابـــوون هەوڵیـــان دەدا بەهەســـتی دەســـت و قاچیان لەبری هەســـتی چاویان بتوانن تۆپتۆپێن لەگەڵ یەکتردا بکەن، ئەوەی من هەســـتم پێکرد ئەوەبوو کەهەموو قوتابی و مامۆستا نابیناکان هەوڵیان دەدا کە ژینگەیەك بۆخۆیان دروســـت بکەن کەژینگەیەکـــی نوێبوو جیاواز لـــەو ژینگەیەی کە ئێمەی چاوســـاغ تیایدا دەژین. کاتێك کە هەوڵ و کۆ ششـــی ئـــەم مرۆڤانەم بینی وتەیەکم بیرکەوتەوە کە دەڵێت (ژیان لە نـــا و چاواندا نییـــە، بەڵکو ژیـــان لەناودڵدایە)، چونکە بەڕاســـتی ئەم وتەیە بۆ ئەم کەسانەیە کە نابینان و هەوڵدەدەن بە بەردەوامی ژینگەیەکی خۆش و ئارام بۆخۆیان دروست بکەن.

یەکێك لەو نابینایانەی کەزۆر ســـەرنجی راکێشام مامۆســـتایەکی چوســـتوو چالاك بوو کەقاتێکی رەشـــی پاك و خاوێنی لەبەردابوو، ئەوەندە خۆی و جلوبەرگەکانی جوان رێکخســـتبوو ئەگەر چاوێلکە رەشـــەکەی چاوی نەبوایـــە هەرگیـــز نەمدەزانی نابیانایـــە. مامۆســـتاکە زۆر بەگوڕوتینەوە خەریك بوو کۆمەڵێك قوتابـــی نابینای فێری بەکارهێنانی گۆچان دەکرد و مەشـــقی پێدەکـــردن چۆن بتوانن لەجیاتی چاوەکانیان ســـوود لەو گۆچانە وەربگرن و بتوانن بەهۆیەوە بەرێگەدا بـــڕۆن، ناوبراو خۆی بە مامۆستا یونس حوسێن پێناســـاندین، ناوبراو وەك یەکەم خاڵ کـــە ئاماژەی پێدا ئەوەبوو وتی کە گەورەترین کێشە کە تووشی هەموو نابینایەك دەبێت ئەوەیە کەهەمیشە هەست بەتەنیایی دەکات، چونکـــە لەناو کۆمەڵگەی ئێمەدا زۆربەی نابیناکان هەست بەتەنیایی دەکەن و ناتوانن هاوڕێیەتی مرۆڤە چاوســـاغەکان بکـــەن، چونکـــە مرۆڤی چاوســـاغی ناو کۆمەڵگەی ئێمە تا ئێســـتا ئەو هەستەی تیادا دروست نەبووە کە هاوڕێیەتی کەسانی نابینا بکات، هەمیشە چاوساغەکان خۆیان لـــە مرۆڤە نابینـــاکان لادەدەن و نابیاناکان بەتەنیایی دەمێننەوە، ئەمە بێجگەلەوەی کە کەســـانی نابینا کێشـــەی تریشـــان زۆرە، لەوانە کێشـــەیەکی ســـەرەکی تر کەرووبەڕووی هەموو نابیناکان دەبێتەوە ئەوەیە کە چاوساغەکان هیچ رەچاوێکی تایبەتـــی بۆ نابینـــاکان ناکەن و هیچ هاوکارییەکیان پێشکەش ناکەن، ئەمەش دەگەڕێتـــەوە بۆ ئەوەی کە تائێســـتا لەنـــاو کۆمەڵگەی ئێمـــەدا تاکەکان بەشێوەیەکی رۆشنبیرانە لە چەمکی نابینا تێنەگەیشتوون و نازانن کەنابینا بەردەوام پێویستی بەهاوکاری هەیە، واتا دەبێت مرۆڤی چاوســـاغ خۆی هەستی هەبێت و هاوکاری نابیناکان بکات، خۆ ئەگەر نابینایەك لەناو باری کۆمەڵایەتی خۆیدا کێشەی هەبێت و ئەوانەی دەورپیشتی بۆی باش نەبن، کارەســـاتە. لەبەر ئەوەی نابینا ناتوانێت

عەلی دهۆکی

یونس حوسین

مۆفەق ئەکرەم

بەرامبەر بەو هەموو کێشـــە راوەســـتێت و کەسیش هاوکاری نەکات، یەکێك لەوکێشانەی کەلەناو وڵاتی ئێمەدا زۆر رووبەڕوومان دەبێتەوە، نەبوونی شـــوێنی تایبەتە بـــە نابیناکان. بۆنموونـــە کاتێك نابینایەك کاری لەدەزگایەکی حکومی دەبێت، هیچ حسابێك بۆ کەسانی خاوەن پێداویستییە تایبەتییەکان نەکراوە و هەموو بینایەکان بەرزی و نزمییە. ئیمە کاتێك رووی تێدەکەین تووشی کێشەی زۆر دەبین و ناچارین کاری خۆمـــان بکەین بە هەرچۆنێك بێت، واتە دەتوانم بڵێم لەناو کۆمەڵگەی ئێمەدا تەنیا حسابیان بۆ کەسانی ئاسایی کردووە، یان لەکاتی پەڕینەوە لەشەقامەکاندا تووشی کێشە دەبین و کەس نییە هاوکاریمان بکات و زۆرجار دەبێت راوەستین تا کەسێکی خێرخواز خۆی دێت هاوکاریمان دەکات، ئەمە بێجگەلەوەی کەئێمە بێبەشـــین لەبینین کە خۆشترین و ناسکترین هەستە خودای گەورەو میهرەبان بە ئادەمیزاد دەیبەخشـــێت. کێشەمان زۆرە بۆیە دەبێت چاوساغەکان هاوکاریمان بکەن و بەهەســـتێکی مرۆڤایەتیانە نەك وەك بەزەیی پێدا هاتنەوەیەك.

کاتێك مامۆستایەکی تری نابینا کە زۆر سەرنجی راکێشام بەڕاســـتی خاوەنی کەسایەتییەکی بەهێزبوو لە قســـەکردندا و جۆرە نۆرمێکی کاریزمایی هەبوو، ژمارەیەك کەس لەدەوری راوەســـتابوون و قسەی بۆ دەکردن، ناوبراو بەمامۆســـتا زیرەڤـــان بورهان وەك یاریدەدەری بەڕێوەبەری پەیمانگای نابینایان خۆی پێناســـاندین، ئاماژەی بەوەدا کەهەندێك کەســـانی چاوساغ هەن باوەڕناکەن کەلەناو نابیناکاندا مرۆڤی سەرکەوتوو داهێنەر و بەتوانا هەبێت، چونکە بەشێك لە ئەندامانی ناو کۆمەڵگەی ئێمە تائێستا باوەڕیان بەهێز و توانای کەســـانی نابینا نییە، وا بیردەکەنەوە کە مرۆڤە نابیناکان کەســـانی بیدەســـتەڵات بن و نەتوانن هیچ جۆرە کارێك جێبەجێبکەن، لەراســـتیدا بەوشـــێوەیە نییە، چونکە نابیناکان کەسانێکی زۆر بەتواناو چاپوك و ســـەرکەتوویان تێدایە کە بەڕاستی ئەگەر بواریان بۆ بڕەخســـێت دەبنە کەسانی داهێنەر لەگشـــت بوارەکانـــدا، ئەوەی پێویســـتە لەگشـــت قوتابخانەکانـــدا ئەنجامبدرێت، دەبێـــت هەوڵبدرێت خەڵك وشـــیاربکرێنەوە دەربارەی کەســـانی نابینا، چەمکـــی نابینا بەهەموو لایەك بگەیەنرێت و بزانن کە مرۆڤی نابینا وەك هەموو مرۆڤێکی ئاســـاییەو توانـــاو کارکردنی وەك ئەوانـــە، تەنیا ئەوەندە نەبێت لەرووی بینینەوە لە تاکەکانی تر جیاوازە.

ناوبرا لەدرێژەی قســـەکانیدا ئامـــاژەی بەوەدا کەپێویســـتە هەوڵبدرێت بایەخ بە خوێندنی نابینایان بدرێـــت، هەروەها هانـــی منداڵانـــی نابینا بدرێت کە رووبکەنـــە پەیمانـــگای نابینایان بـــۆ ئەوەی لەپاشـــەڕۆژدا بتوانن وەك هەمـــوو مرۆڤەکانی تر کاری رۆژانـــەی خۆیـــان جێبەجێبکەن، خاڵێکی تر کە زۆر گرنگە ئەوەیە پێویســـتە هەوڵبدرێت و بوار بڕەخســـێنرێت بۆ قوتابیانی نابینا پاش تەواوکردنی پەیمانگای رووناکی نابینایانی بنەڕەتی روو بکەنە ئامادەییـــەکان و تابتوانن دوای ئـــەوەش روو بکەنە زانکۆ و پەیمانگاکان، لێرەدا دوو ئامانجی سەرەکی دەپێکرێـــت، یەکەمیـــان قوتابیانی نابینـــا دەتوانن بڕوانامەی بەرز بەدەســـتبهێنن و خوێندن تەواوبکەن، دووەمیـــان دوای ئەوەی ئەو قوتابیە نابینایە دەچێتە ئامادەیـــی تێکەڵاوی قوتابیانی چاوســـاغ دەبێت و فێری مامەڵەکردن لەگەڵ کەسانی چاوساغ دەبێت، ماوەی ئەو ســـێ ســـاڵەی کە لەئامادەیی بەسەری دەبات، لەناو قوتابیانی چاوساغدا دەبێتە مرۆڤێکی کۆمەڵایەتی.

منداڵانـــی نابینـــا هەر لـــەدوای تەمەنی پێنج ساڵییەوە کێشەکانیان دەستپێدەکات، ئەمەباوەڕی بەڕێز مامۆســـتا موەفەق ئەکرەم کانی کە مامۆستایەکی نابینایە لە سەنتەری رۆشنا تایبەت بەکۆمپیوتەری نابینایـــان. ناوبراو ئاماژەی بـــەوەدا مرۆڤی نابینا کێشەو گیروگرفتیان زۆرە لەناو کۆمەڵگەی ئێمەدا، بەتایبەتی لەبەر ئـــەوەی تاکەکانی ناو کۆمەڵگەی ئێمە خەڵکانێکن کە ئاســـتی رۆشنبیریان زۆر نزمەو ناتونن کە بەشێوەیەکی باش مامەڵە لەگەڵ کەسانی خاوەن پێداویستییە تایبەتییەکاندا بکەن، بۆیە دەتوانم بڵێم مرۆڤی نابینا هەر لەوکاتەوەی کە منداڵە دەچێتە دەرەوەو خەڵکـــی دەیبینێت، چونکـــە تا لەناو ماڵی خۆیاندا رەچاوی تایبەتمەندی بۆکراوە زۆر هەستی پێنەکردووە، بەڵام کاتێك کە دەچێتە دەرەوە بەتایبەتی دوای تەمەنی پێنج ساڵان کەدەچێتە کۆڵان دەیەوێت یـــاری بکات، بەهیچ جۆرێك رەچاوی تایبەتمەندی بۆ ناکەن و هەندێك جار گاڵتەی پێدەکەن و پێیدەڵێن کۆرە، بۆیە ئیتر لەو تەمەنەوە نابیناکان رووبەڕووی کێشـــەی دەروونـــی و کۆمەڵایەتی دەبنـــەوە، ئیتر بەپێـــی قۆناغەکانی تەمەن کاتێك کە دەبیســـتێت چاوساغەکان چۆن دەژین و ئەو ناتوانێت وەك ئەوان بژی، ئیتر زیاتر کاریگەری لەسەری دروست دەبێت، ئەمە بێجگە لەوەی کە لەرووی خوێندنەوە تووشـــی کێشەدەبن لەگەڵ قوتابی و مامۆستا چاوساغەکاندا ئەگەر لەقوتابخانەیەکی ئاســـایی بن، ئەمە بێجگە لەوەی کە هەمیشە کەســـانی نابینا کاتێك کەسێك یارمەتیان دەدات، وەها هەســـتدەکەن کە ئەوکەســـە بەزەیـــی بەواندا دێتەوە، کەئەمـــەش خۆی لەخۆیدا جـــۆرە کاردانەوەیەکی دەبێت لەســـەر کەســـایەتی نابیناکە، بەڵکو پێویســـتە هاوکاری کردنی مرۆڤی چاوســـاغ بەشـــێوەیەك بێت کە نابیناکە هەســـت بە کەموکوڕی نەکات و هەســـت نەکان کە شـــتێکی کەمە، بەڵکو وەها هەست بکات ئەو هاوکاریە تەنیا لەڕووی مرۆڤایەتیەوەیە، ئەوەی جێگەی خۆشحاڵییە کە ئێستا توانراوە بەهۆی تەکنۆلۆژیای سەردەمەوە نابیناکان دەتوانن ســـوود لە کۆمپیوتەر و ئینتەرنێت وەربگرن بۆ پڕکردنەوەی پێداویستی خۆیان.

گەنجێکی تری نابینا کەخۆی بە هێمن عەبدوڵڵا پێناســـاندین خەریکی یاری کـــردن بوو بە تۆپێکی باســـکە، ناوبراو گلەیی ئەوەی هەبوو کە تائێســـتا شـــوێنی یاریکردن بۆ کەســـانی نابینا دەستنیشان نەکراوە، کەســـانی نابینـــا ناتوانن لەو شـــوێنانەدا وەرزش بکـــەن وەك مرۆڤـــە چاوســـاغەکان. لەبەر ئەوەی کە وەرزشـــی نابیناکان جیاوازە لە وەرزشـــی مرۆڤە ئاســـاییەکان و پێویستی بەکۆمەڵێك یارگای فەرشکراو و بە ئیسفەنجی تایبەت بەخۆی و هەندێك کەلوپەل هەیە کە تائێســـتا لە هیچ کام لەشارەکانی هەرێمی کوردســـتاندا بۆ نابینـــاکان دابین نەکراوە، بەڕاستی ئەمە جێگەی داخە، بەڵکو دەبوو بایەخ بە وەرزشی نابینایان و خاوەن پێداویستییە تایبەتییەکان بدرایـــە بۆ ئەوەی هەموو کەســـێکی نابینا بتوانێت هیواو ئاواتەکانی بهێنێتەدی.

کەســـێکی تری نابینا کەوتـــە وتووێژ لەگەڵمان نـــاوی هاوکار عەلی بوو، ناوبـــراو ئاماژەی بەوەدا هەموو مرۆڤێك کێشەی هەیە. بەڵام کێشەی نابینا زیاترە، چونکە بێبەشە لە هەستی بینین و پێویستی بەوە هەیە کە مرۆڤە چاوســـاغەکان لێی تێبگەن و لێـــرەدا بەداخەوە هەندێك مرۆڤی چاوســـاغ هەن کە لـــە نابیناکان ناگەن و نازانن نابیناکان مەبەســـت و داواکاریەکانیان چییـــە، هەروەها ناوبراو لە درێژەی قســـەکانیدا ئامـــاژەی بەوەدا کە بەشـــێکی زۆری کێشـــەکانیان لەوەدایە کە چاوســـاغەکان هاوکاریان ناکەن و گوێنادانە مرۆڤە نابیناکان، ناوبراو نەبوونی هۆشـــیاری کۆمەڵایەتی تاکەکانی بە هۆکارێکی سەرەکی دەزانی کە ناتوانن هاوکاری یەکتری بکەن، چونکە کۆمەڵگەی ئێمە نەك هەر تاکەکان هاوکاری مرۆڤی نابینـــا ناکەن، بەڵکو هـــاوکاری یەکتریش ناکەن.

مێردەکەم

هەر لەگەڵ چوونە ژوورەم بۆ ناو هۆڵی دادگا چـاوم پێی کەوت و فرمێسـکەکانی سـەرنجی منی رۆژنامەنووسـیان بۆخۆیان راکێشـا، تالێی نزیک بوومـەوەو بینیم کە چاوەڕێـی شـتێکی ناخۆشـی دەکـرد ئەویش جیابوونـەوەی بـوو لەمێردەکـەی. لێـرەوە بەسەرهاتێکی ناخۆش دەستپێدەکات کە یەکێکە لەبەسەرهاتەکانی ناو هۆڵی دادگای هەولێر کە کەژاڵی تەمەن بیسـت و نۆسـاڵ بەم شێوەیە بۆی گێڕامەوە.

زۆر بێویژدانانە تەڵاقی دام

لەقۆناغی چوارەمی کۆلێژبووم کوڕێکی هاوپۆلم کەناوی ئەحمەد بوو زۆر خۆی لێ نزیك دەکردمەوە و هەمیشە هەوڵی دەدا کەخۆی بکاتە برادەرم، بەڵام منیش نەمدەزانی چۆنەو چی دەوێت تا رۆژێکیان پێیوتم کەمنی خۆشدەوێت و دێتە داوام، ئەوەبوو دوای تەواوکردنی کۆلێژ ئەحمەد دوکانی جلوبەرگ فرۆشتنی ئافرەتانی دانـاو منیش لەیەکێك لەفەرمانگەکاندا دامەزرام و هەر پێوەندی خۆشەویستی لەنێوانماندا هەبوو، پاش ماوەیەك لەسەر رێککەوتنی هەردوولامان هاتە داوام و کاتێکی زۆر خۆشمان لەژیانی دەستگیرانی بردە سەر کە بەڕاستی ماوەیەکی هەنگوینی بوو لەژیانمدا، بەڵام نەمدەزانی لەدوای ئەم رۆژە رووناکە شەوێکی تاریك دەستپێدەکات و رۆژیش هەڵنایەت.

من و ئەحمەد پێکەوە دەژیاین، بەڵام وردە وردە ئەحمەد کەوتە گوشار خستنەسەرم بەتایبەتی لەکاتی ئەوەی کە دچووینە دەرەوە بە ئارەزووی خۆی جلوبەرگی بۆ دەستنیشاندەکردم و دەیوت من دەزانم دەبێت چی لەبەر بکەیت، چونکە تۆ نازانی دوایی پیاو سەیرت دەکەن پاش ماوەیەك دەیوت نابێت بچیت بۆ پارك و بازاڕ و هەندێك لە شوێنە گشتییەکان بەتایبەتی ئەگەر قەرەباڵغ بێت لەبەر ئەوەی کە پیاوان دەچنە ئەو جێگایانە بۆسەیری ئافرەتان، بەڵام من هەر قبوڵمکرد بۆ ئەوەی کە ژیانمان تێکنەچێت، بەڵام ئەو بیانوی دەدۆزیەوە بۆ ئەوەی کەئازارم بدات، رۆژ لەدوای رۆژ ئازادییەکانی منی بەرتەسك دەکردەوە بەئارەزووی خۆی بڕیاری دەدا، تا لەئەنجامدا بەتەواوی کەسایەتی منی داپۆشی بوو، کاتێك کەبەیانیان دەچووم بۆ دەوامی فەرمانگە دەبوو بەئارەزووی ئەو جلوبەرگی درێژ لەبەر بکەم و تەنانەت دوای ماوەیەك هەموو مووچەکەمی لێ دەسەندم و نەیدەهێشت پارەم پێبمێنێت بەبیانوی ئەوەی کە بۆ کڕینی خانوو کۆی دەکاتەوە، پاشان بەئارەزووی خۆی کاتی چوونە دەرەوەی بۆدادەنام، بەڵام من هەر رازیبووم و داوای تەڵاقم نەدەکرد لەبەر ئەوەی نەمدەویست ببم بەبێوەژن.

دوای ماوەیەك زۆر لە رۆژەکان کە لەدەوام دەهاتمەوە دەمبینی کە جێگەی نووستنەکەم تێکچۆتەوە و بەجۆرێك من بەیانیان کەدەچووم بۆدەوام زۆر بە شێوازێکی جوان جێگەی نووستنەکەم رێکدەخست، بەڵام کەدەهاتمەوە دەبینم تەواو تێکچۆتەوەو هیچی بەسەر هیچەوە نەماوە، بۆیە شکم کرد کە مێردەکەم خیانەتم لێبکات.

رۆژ لەدوای رۆژ زیاتر هەستم بەوەدەکرد کە ئەحمەد لێم بیزارەو دەیەوێت من بڕۆم، بەتایبەتی دوای شەش مانگ بەئاشکرا کەوتە ئازاردان و قسەپێوتنم و تەنانەت لێدانیشم، تارۆژێکیان من لەدەوام بووم هەستم بەوەکرد کەئەحمەد کەوتۆتە داوی خۆشەویستییەوە لەگەڵ کچێکی فەرمانبەردا، منیش کەوتە لێکۆڵینەوە هەستم کرد کەئەو کچە هەموو رۆژێك لەکاتژمێرێکی دیاریکراودا دەوام بەجێدەهێڵێت و هەرهەمان کاتژمێرەکە ئەحمەدیش دەڕوات. بۆیە من و براکەم کەوتینە دوایان تاگەیشتینە ماڵەوە بینیم کە ئەحمەد و کچەکەی هاوڕێم لەسەر جێگای نووستن بوون کاتێك کەئەمە روویدا ئەحمەد هێرشی بۆ کردم وپێی وتم کەتۆ ناتوانیت رێگە لەمن بگریت، چونکە من پیاوم و بەئارەزووی خۆم رادەبوێرم و بەمەش من داوای تەڵاقم کرد و ئەحمەدیش لەخوای دەویست کە تەڵاقم بدات.

ئێستا من کەسێکی تەڵاقدراوم لەناو کۆمەڵگەدا، وەك هەموومان دەزانین کە کۆمەڵگەی ئێمەش کۆمەڵگەیەکی تارادەیەك تەقلدیەو هەمیشە دژی ژنەکە دەوەستێت و لایەنی پیاوەکان دەگرێت، بۆیە ئێستا من تاوانبارم و ئەحمەد بێتاوانە، من لەهەموو هەڵسوکەوتێکمدا کارتی سوورم بۆدانراوە و وەك دیلێکی دابونەریتەکان دەژیم.

من تەنیا داوام لەکۆمەڵگا ئەوەیە کەچیتر هێرش نەکەنە سەر ئافرەت منیش، بۆیە تووشی ئەم هەڵە مێژووییە بووم، چونکە نەمدەزانی چیبکەم کچ هەتا شووی نەکردووە گەنجە کۆمەڵگا قسەی پێوەدەنێت و بوختانی پێدەکات و هەمیشە بۆتە سەرنجی هەموو کۆمەڵگا بە ژن و پیاویشەوە، دواتر کاتێك دەچێتە تەمەنەوە کۆمەڵگا بەقەیرەکچ ناوی دەبات و دەبێتە شوێن قسەی باسی ئەم و ئەو، باشە بۆچی ژنان لەجیاتی ئەوەی کە مافیان پارێزراوبێت تووشی کێشە نەبن هەتا کچن قسەیان بەدواوەیە دواتر بەقەیرە ناودەبرێن خەڵکی دەڵێن کچی ئەو ماڵە قەیرەیە باشە بۆ من لەترسی نەبوون بەقەیرە خۆم تووشی ئەو دڕندەیە کردوو بوومە قوربانی و ژیانم وەك زیندانی لێهات ئێستا من نازانم دوای تەڵاقدانیشم ئینجا بەتەلاقدراو وەسف دەکرێم باشە من چیبکەم روو لەکوێ بکەم ئەگەر ژیانم بکەمە دۆزەخ بۆ پیاوێکی دڕندە ئەوە کۆمەڵگا پیم دەلێت ژنێکی باشەوە مێردەکەی خۆشدەویست ئێستا من روو لە کامە یاسا بکەم ئایە یاسایەك هەیە کە مافی منی تەڵاقدراوبپارێزێت ئایە ئەم هەموو رێکخراوانەی کەباسی مافەکانی ئافرەت و مرۆڤ دەکەن چی دەکەن بۆ ئافرەتێك کەتەڵاقدراوە ئامادەن لەرووی مەعەنەوی ماددیەوە هاوکاری بکەن یان هەر کارەکانیان دروشمی بریقەدارەوە هیچی تر نییە، دوای تەڵاقدانم دەبێت لەماڵەوە دانیشم تەنانەت خۆم پیشانی خزم و کەس نەدەم لەبەر تیروتوانجی خەڵکی و قسەو باسیان ئایە من چیبکەم باشە بۆچی ئەو هەموو ژنانەی کە لەناو پەرلەماندان بیر لەئافرەتی تەڵاقدراو ناکەنەوە هەوڵێك نادەن هەتا ئافرەتانی ئەڵاقدراو رێزی بۆ بگەڕێتەوە .

ئایا پیاوان دەخوازن چ جۆرە هاوسەرێکیان هەبێت

ئامادەکردنی: دیار

نازم ئەحمەد کورەچی دوکانداری جلوبەرگی ئافرەتان لەبازاڕی قەیسەری ناوشاری هەولێر وای بەباش دەزانی کە پێویستە ئافرەت لەماڵەوە دابنیشێت و خزمەتی ماڵ و مێردی خۆی بکات و دەبێت بە بەردەوامی خزمەتی میوانی مێردەکەی بکات، ناوبراو ئاماژەی بەوەدا کە ئەو ژنەکەی لە ماڵەوە داناوە و تەنیا خزمەتی ماڵی پێدەکات و ناوبراو ئاماژەی بەوەدا کە ئەو تەنیا ڕێگەی بەژنەکەی داوە کەلە هەفتەیەکدا تەنیا رۆژێك بچێت بۆ ماڵی باوکی، واتە چوونە دەرەوەی بۆ ژنەکەی دەستنیشانکردووە و ناهێڵێت بچێت بۆ دەرەوە، لەبەر ئەوەی کەدڵی لە ژنەکەی پیسە و ئەو لەکاتی کارکردنیدا لەناو بازاڕدا زۆر شتی لەو ژن و کچانە دیوە کە دێنە دوکانەکەی شتی لێدەکڕن لەبەر ئەوە دەڵێت بۆ ژن باشترە لەماڵەوە بێت. مام حوسێن ئەحمەد کە خاوەنی دوکانی شتومەکی ماڵانی هەیە وای دەبینی کەدەبێت ژن لەماڵەوە بێت، چونکە ئەگەر ئافرەت بۆ دەرەوەی چوو، ئەوا چاوی دەکرێتەوەو داواکاری زۆر دەبێت و بەئارەزووی خۆی جلوبەرگ لەبەر دەکات و دەگەڕێت بۆیە بەرای مام حوسێن نابێت ژن چاوکراوەبێت و بچێتە دەرەوە، ناوبراو وای دەبینی ئەو کە ژنی بۆ کوڕەکانی هێناوە و هەمان مەرجی بەسەریاندا سەپاندووە و ئاماژەی بەوەدا کە ئەو زۆر بە شەرمەزاری دەزانێت کە زۆر ژن بەبێ مێرد و براکانیان دێن بۆ بازاڕو شتومەك لەو دەکڕن، ئەو وای دەبینی ئەوە هەڵەیە پیاو ژنەکەی بێتە بازاڕ و بچێت و بگەڕێت. بەڕای ئەو دەبێت هەمیشە ژن لەماڵ بێت و بەبێ مێردەکەی نەچێت بۆ هیچ شوێنێك. ئەمیر ئەحمەد خاوەنی کۆگای هێرش لە بازاڕی کوران وای دەبینی کە پیاوان کاردەکەن بۆ ئەوەی بژێوی ژیان بۆخێزانەکانیان دابین بکەن، با ئافرەتانیش کاری ماڵ بکەن و بەهیچ شێوەیەك دەستنەخەنە ناو ژیانی کارکردنی پیاوەکانیان، چونکە ئافرەت نابێت دەست بخاتەو ناو ژیانی مێردەکەی، بە وتەی ناوبراو ئەو وای بەباش دەزانی کەدەبێت پیاوان ئافرەتێك هەڵبژێرن کە ژنی ماڵ بێت و تەنیا خزمەتی ماڵ و مێردەکەی بکات، بەڵام ئەگەر ئافرەت فەرمانبەربێت و کاری دەرەوەی ماڵی هەبێت، ئەوا ناتوانێت بەشێوەیەکی بەرچاو خزمەتی مێردەکەی بکات

پیاوان هەمیشە هەوڵی بەردەوام دەدەن کە ئەو هاوسەرەی دەستنیشانی دەکەن بەئارەزووی خۆیان بێت، واتە دەیانەوێت ئەو ژنە کەسایەتییەکەی وەک کەسایەتی ئەوان بێت، ئەوان بە ئارەزووی خۆیان چییان بوێت پێی بکەن.

و هەمیشە ئە و ئافرەتانەی کە لەدەرەوەی ماڵ کاردەکەن، کێشە بۆ مێردەکانیان دروست دەکەن و دەستدەخەنە ناو ژیانی مێردەکانیانەوە.

خاتوو بنار ئەحمەد عەلی خاوەنی ئارایشتگای نیگار لەگەڕەکی نووسەران هۆکاری ئەوەی کەپیاوان هەمیشە حەزدەکەن هاوسەرەکانیان ژنی ماڵ بێت و حەزناکەن کاری دەرەوەی ماڵیان هەبێت دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە پیاوان حەزیان لە ئافرەتێك نییە خاوەن کەسایەتیەکی بەهێزبێت، بەڵکو حەزدەکەن کەسایەتییەکی بێهێزیان هەبێت بۆئەوەی کە نەتوانن بڕیاربدەن لەهیچ کارێك دا. دەتوانم روونتر بڵێم پیاوان جۆرێك دیکاتۆرن و حەزناکەن کە ژنەکانیان بتوانن هاوبەشی بڕیاریان بن و لەگەڵیاندابن بۆ بەڕێوەبردنی ژیان، ناوبراو ئاماژەی بەوەدا کە ئەو سەرەتا یەکەم پرۆسەی هاوسەرگیری ئەنجامدا لەگەڵ هاوسەرەکەی نە دەگونجا، چونکە هاوسەرەکەی پێی ناخۆش بوو ئەم کارە بکات لەدەرەوەی ماڵ، تا لە ئەنجامدا تووشی جیابوونەوە بوون، چونکە هاوسەرەکەی حەزی لە ژنی ماڵ بوو نەك ژنی کارکەر لەدەرەوەی ماڵ، واتە دەتوانین بڵێین ڕێژەیەکی کەم لە پیاوان ماف دەدەنە ژنەکانیان بۆ کارکردن و چوون بۆشوێنە گشتییەکان، خاتوو ژیلا عەبدولکەریم وای دەبینی کە پیاوانی ناو کۆمەڵگەی ئێمە زیاتر ئارەزوو دەکەن کە ژنەکانیان لەناو ماڵدا بژین نەك بچنە دەرەوەی ماڵ، هۆکاری ئەمەش ئەوەیە کە ئافرەتان لەوڵاتی ئێمەدا زیاتر رووبەڕووی قسەو قسەڵۆك دەبنەوە. ئەگەر بچنە دەرەوە لەبەر ئەوەی کە زیاتر ئێمە کۆمەڵگەیەکی تەقلیدین و نەریتین و زیاتر دیاردە کولتوورییەکان زاڵن بەسەر ژیانماندا، بۆیە پیاوان شەرمدەکەن کە ژنەکانیان لەدەرەوەی ماڵ کاربکەن لەبەر بوختان پێکردنی خەڵکی.

ژنان خۆیان هۆکاری سەرەکین ئەمەباوەڕی خاتوو بیخاڵ حەسەن کە توێژەری کۆمەڵایەتییە، ناوبراو وای دەبینی کە یەکێك لەوخاڵانەی کە هانی پیاوان دەدات کە هەمیشە حەزبەوە بکەن کە ژنەکانەکانیان وەك کاڵایەك وەهابێت لە ژێردەستیاندا ئەوەیە کە هەندیك ژن هەن دەبنە کۆیلەی مێردەکانیان ناتوانن لە قسەکانیان دەربچن و خۆشیان هۆکارن ئەگەر بێت ئەو ژنانە ئاوەها نەکەن ئیتر پیاوان ناتوانن بەو شێوەیەی ئێستا مامەڵە بکەن من زۆر جاربووە لەگەڵ مێردەکەم بووم دیومە کە برادەرەکانی باسی کۆیلایەتی ژنەکانیان دەکەن کە چۆن وەك کۆیلەوەهان هیچ جۆرە داواکاریەکیان نییەو تەنیا وەك ئامێرێکی جێبەجیکردن وەهان ئەمە هۆکاری سەرەکییە کە پیاوان چاولەیەکتری بکەن و هەموویان هەوڵ بدەن ژنەکەیان بکەنە کۆیلەیەك بۆ بەرژەوەندیەکانی خۆیان نەهێڵن بتوانێت هیچ بڕیاریك بدات، من ئەوەی تێبینیم کردووە، راستە هەموو پیاوێك حەزدەکات ژنەکەی بەقسەی بکات لەفەرمانەکانی دەرنەچێت بەڵام ئەگەر بێت هەموو ژنان خاوەن بڕیاری کۆمەڵایەتی خۆیان بن نەکەونە ژێر کۆنترۆڵی قسەی مێردەکانیان ئەوا پیاوانیش ناچاردەبن مافەکانیان بدەنێ ئەوکات کێشە نامێنێ ئایا پیاوەکان چ جۆرە ژنێکیان دەوێت لەبەر ئەوەی هەموو ژنەکان خاوەن هەڵوێست دەبن و ژنی کۆیلە نامێنێت.

خاتوو نیهال رای پێچەوانەی هەبوو ئاماژەی بەوەدا پیاوان لەرووی فسیۆلۆژیەوە حەزیان لەگەورەیە و دەیانەوێت هاوسەرێکیان هەبێت هەموو شتەکانیان بەقسە بکات بەهیچ شێوەیەك لەقسەکانیان دەرنەچێت ئەگینا من زۆر ئافرەت دەناسم بەر لەوەی کە بچنە ناوپرۆسەی هاوسەرگیریەوە خاوەنی کەسایەتی بەهێزبوون بەڵام ئێستا بوونەتە بەشێك لەجەستەی پیاوەکان چونکە پیاوەکان هەمیشە دەیانەوێت ئافرەتان بکەنە بەشێك لەو ژیانەی کەخۆیان دەیانەوێت .